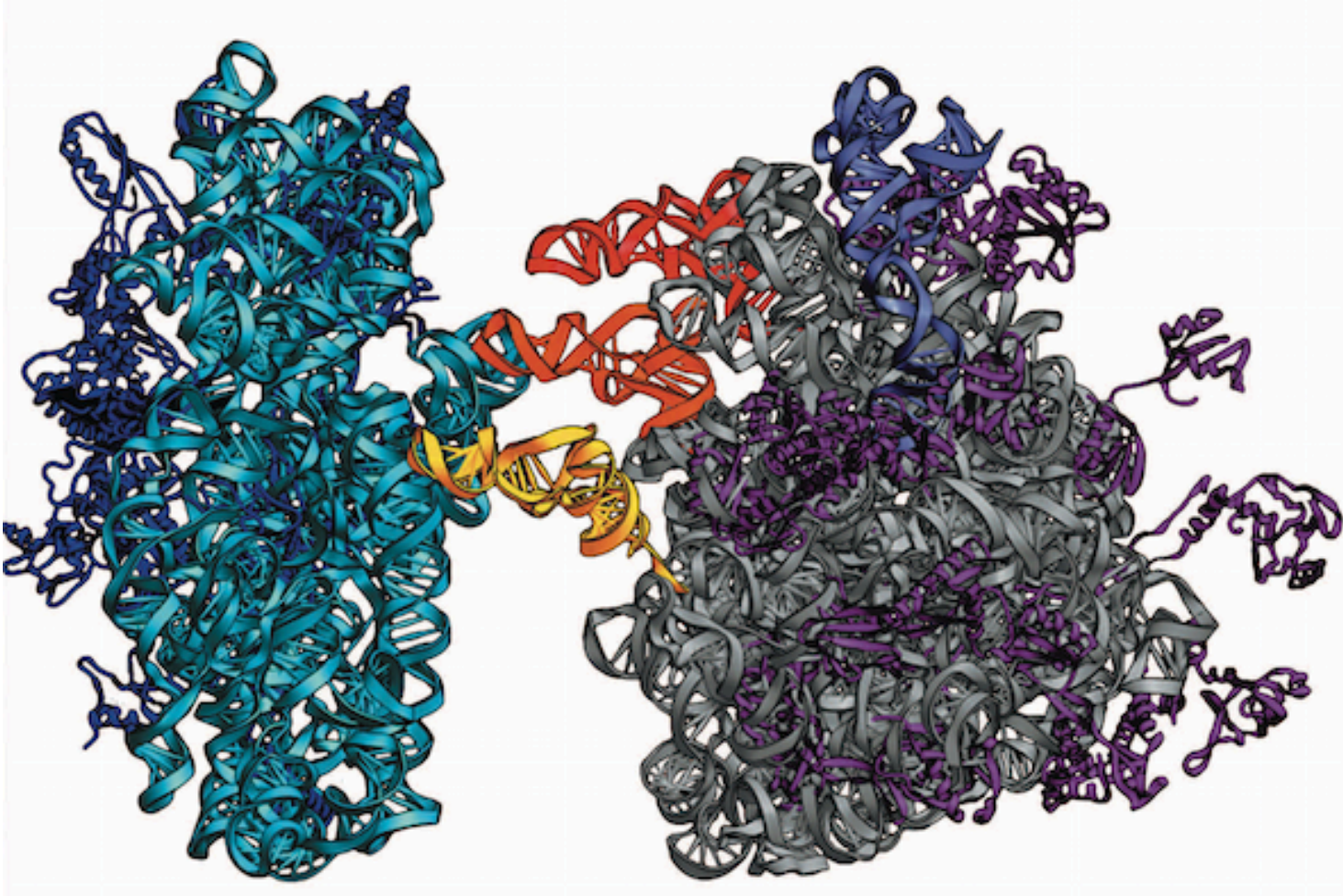

TRANSLASYON VE PROTEİNLER

Translasyon ve proteinler

- Translasyon; mRNA, tRNA, ribozomlar ve polipeptid zincir sentezinin başlaması, uzaması ve sonlanması için gerekli çeşitli translasyon faktörleri arasındaki etkileşimleri içerir.

Translasyon ve proteinler

- Bu bölümde;
  - mRNA'daki bilginin polipeptidleri oluşturmak için nasıl çevrildiğini ve
  - Bu polipeptidlerin sonradan katlanarak nasıl protein moleküllerini meydana getirdiğini inceleyeceğiz.

Translasyon ve proteinler

- Proteinlerin, genlerin son ürünü olduğunu gösteren kanıtları gözden geçireceğiz.
- Çeşitli düzeylerdeki protein yapılarına, çeşitliliğine ve işlevine kısaca değineceğiz.

mRNA'nın translasyonu ribozomlara ve tRNA'lara bağlıdır

- mRNA'nın translasyonu, amino asitlerin polipeptid zincirlerine biyolojik polimerizasyonudur.
- mRNA'daki üçlü kodonların, amino asitleri polipeptid içindeki doğru konumuna nasıl yönlendirdiği sorusunun cevabı tRNA'nın bulunması ile yanıtlanmıştır.

tRNA adaptör moleküldür

- tRNA, mRNA'daki özel üçlü kodonlar ile doğru amino asitler arasındaki adaptör moleküldür.
- Bir adaptörün varlığı, Francis Crick tarafından ortaya atılmıştır.

Kodon-antikodon

- Ribozoma bağlanan mRNA'da belli bir amino aside ait özgül bir kodon bulunur.
- Özgül bir tRNA molekülünün nükleotid dizileri arasında ise;
  - Kodonla baz eşleşmesi yapabilen ve
  - Antikodon olarak adlandırılan,
  - Kodona komplementer üçlü ribonükleotid dizileri vardır.

tRNA ile mRNA arasındaki H⁺ bağı

- Bu hidrojen bağı, amino asidi ribozom yapısında peptid bağı yapabilecek yakınlıkta tutar.
- mRNA ribozamda hareket ederken bu işlem defalarca tekrarlanır.
- Amino asitler polipeptid zincirine polimerize olurlar.

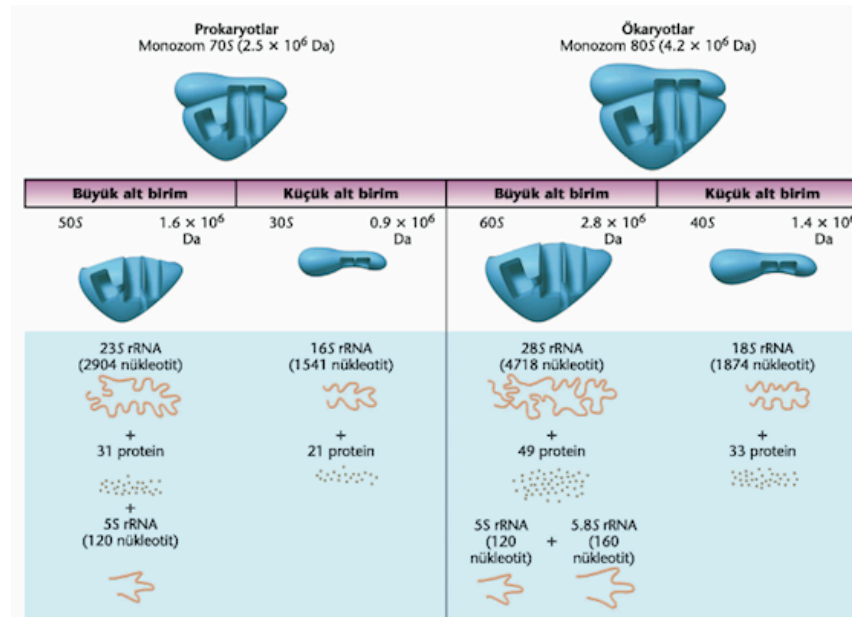

Ribozomal yapı

- Ribozomlar, biri büyük biri küçük olmak üzere iki alt birimden oluşur.
- Bu alt birimler, rRNA ve çeşitli ribozomal proteinler içerir.
- İki alt birimin birleşerek tek bir ribozomu oluşturduğu yapıya monozom adı da verilir.

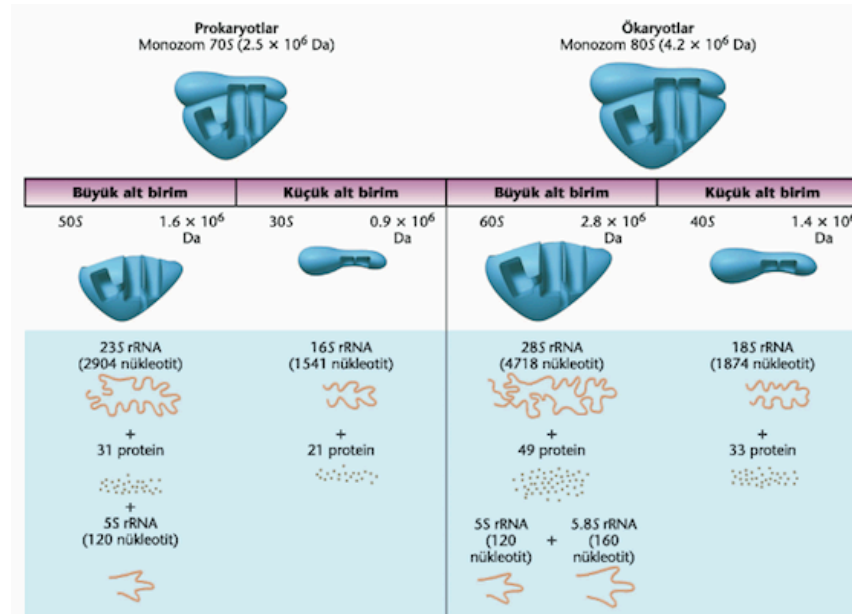
Prokaryotik ve ökaryotik ribozomlar arasındaki farklar

- Prokaryotlarda monozom 70S'lik bir yapı iken ökaryotlarda 80S'tir.

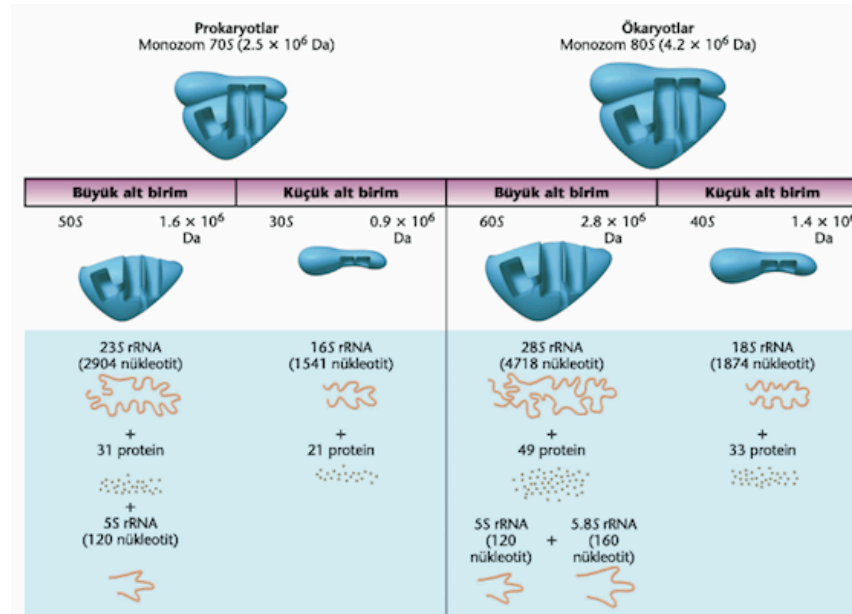
Prokaryotik ve ökaryotik ribozomlar arasındaki farklar

- Prokaryotlarda ribozomun büyük alt birimi; bir 23S RNA molekülü, bir 5S rRNA molekülü ve küçük alt birimi ise bir 16S rRNA bileşeni içerir.

Prokaryotik ve ökaryotik ribozomlar arasındaki farklar

- Ökaryotlarda ribozomun büyük alt birimi; 28 S rRNA molekülü 5,8 S ve 5 S rRNA molekülü, küçük alt birimi ise 18 S rRNA bileşeni içerir.

Moleküler hibridizasyon çalışmaları

- rRNA bileşenlerini kodlayan genlerin kopya sayısının kaç tane olduğunu ortaya çıkarmıştır.
- Örneğin; *E. coli* genomu; 23S, 16S ve 5S bileşenlerini şifreleyen tek bir DNA diziliminin 7 kopyasını içerir.

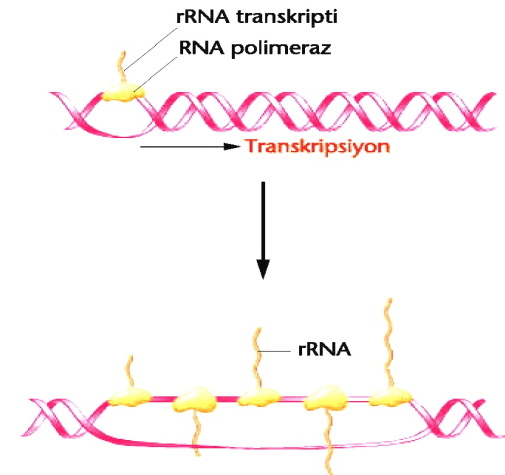
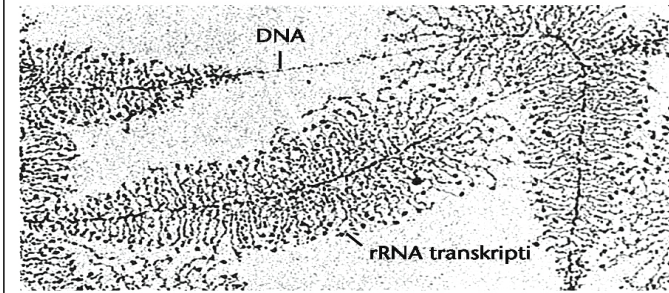
rRNA genleri

- rRNA genleri, ılımlı tekrarlanan DNA dizilerinin bir grubudur.
- Çeşitli kromozom bölgelerinde kümeler halinde bulunur.

Gen kümeleri

- Ökaryotlarda her gen kümesinde ardışık tekrarlar (tandem repeats) yer alır ve her birim kodlayıcı olmayan aralayıcı DNA (spacer DNA) dizileri ile birbirinden ayrılmıştır.

(b) *Notophthalmus viridescens*

tRNA'nın yapısı

- Küçük olmalarından ve hücre içindeki dayanıklılıklarından dolayı en çok çalışılan RNA moleküleridir.
- En iyi tanımlanmış RNA moleküleridir.
- Yapıları bakteri ve ökaryotlarda çok benzerdir.

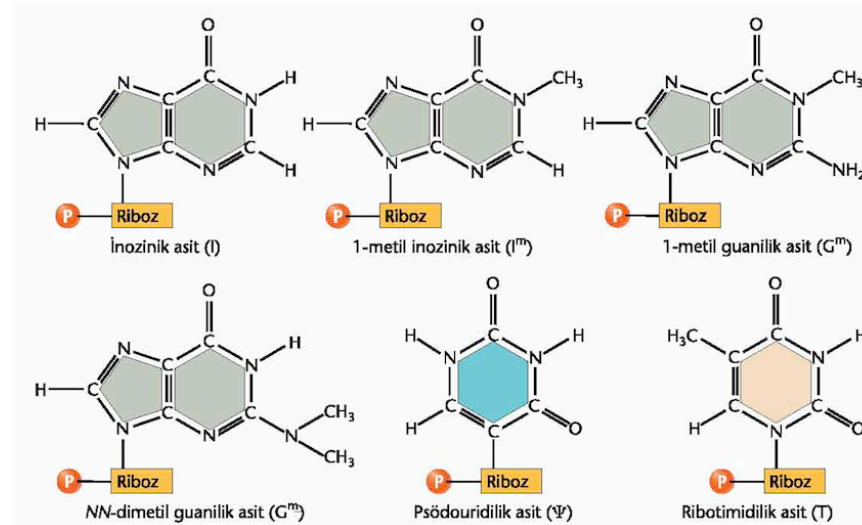

tRNA'nın yapısı

- Robert Holley ve arkadaşları mayadan özütilenen tRNA molekülünün tüm nükleotid dizisini bulmuşlardır.
- Birkaç nükleotid sadece tRNA'ya özgüdür.

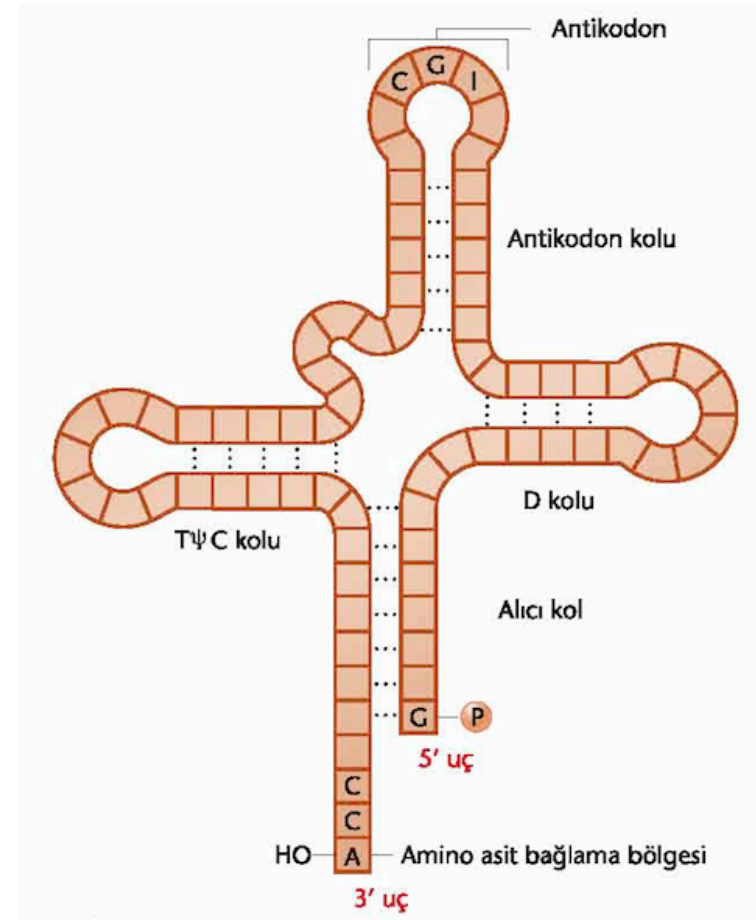
tRNA'nın yapısı

- Bu nükleotitler, RNA'da bulunması beklenen 4 azotlu bazın (G,C,A ve U) her birinin değişikliğe uğramış şekilleridir.
- Örneğin; pürin hipoksantin içeren inozinik asit.

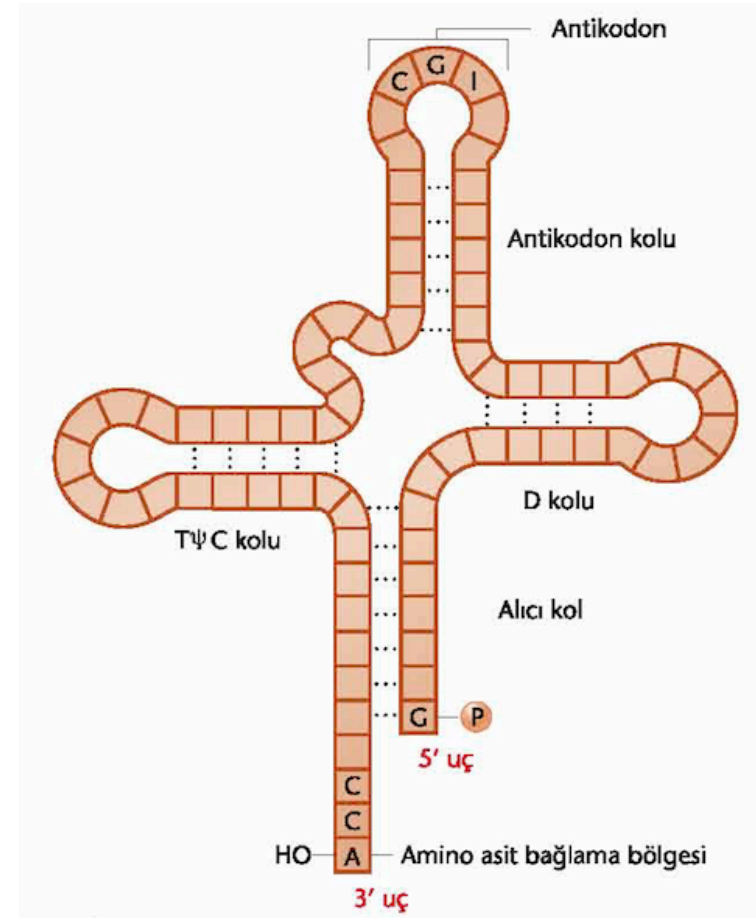
Holley ve yonca yaprağı modeli

- Holley, tRNA yapısı için iki boyutlu yonca yaprağı modeli önermiştir.
- Holley, nükleotidlerin doğrusal dizisinin bazı bölgelerinde baz eşleşmesi yapacak biçimde düzenlenebileceğini bulmuştur.

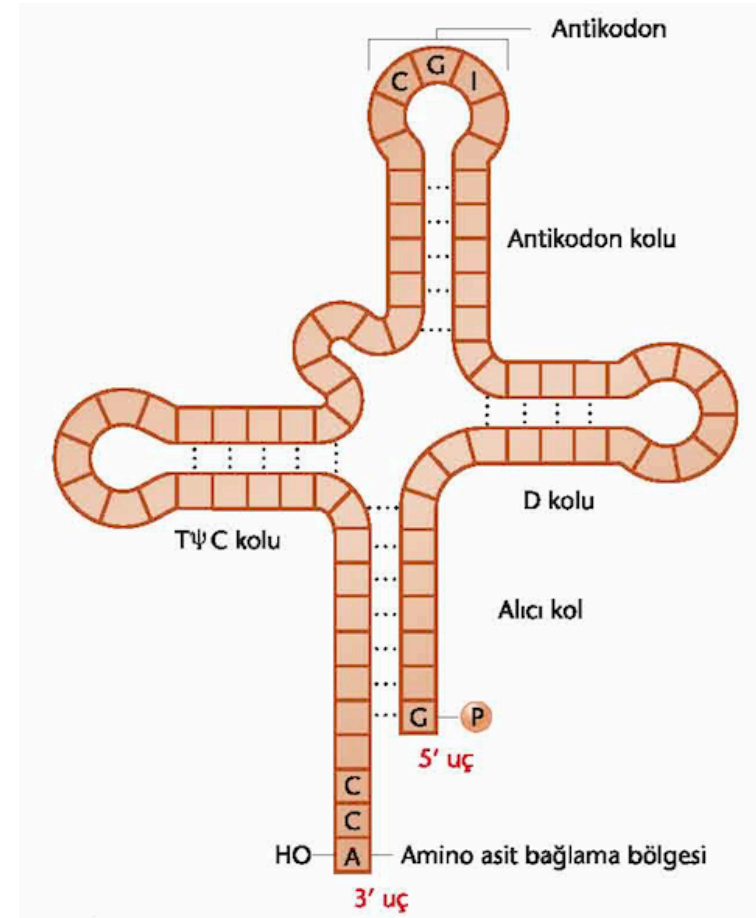
Holley ve yonca yaprağı modeli

- Böyle bir düzenleme yonca yaprağına benzer biçimde baz eşleşmesi yapmış kollar ve yapmamış halkasal yapılar oluşturmaktadır.
- Modifiye bazlar içeren halkasal bölgelerde baz eşleşmesi bulunmaz.

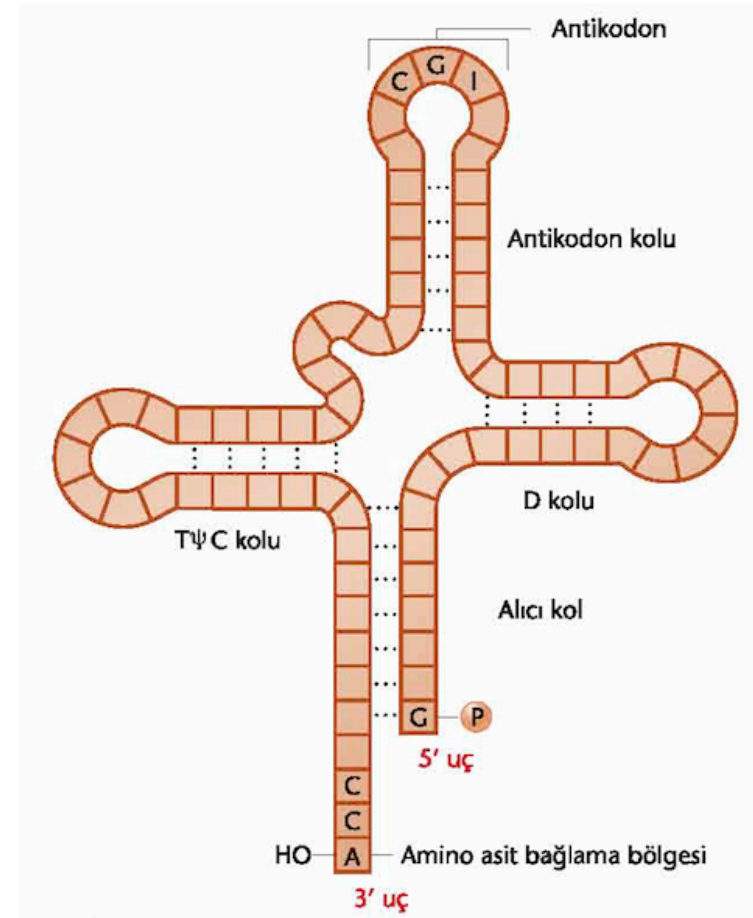
Holley ve yonca yaprağı modeli

- GCU, GCC ve GCA tripletleri (üçlüleri) alanini tanımlar.
- Holley "tRNA-ala" molekülünde bu kodonlardan birine eşlenik olan antikodon dizisini aramıştır.
- Bu diziyi yoncanın bir halkasında CGI olarak bulmuştur.

Holley ve yonca yaprağı modeli

- Azotlu bir baz olan I (inozinik asit), tripletin üçüncü bazı olabilen U, C veya A ile hidrojen bağı yapabilir.
- Böylece tRNA'nın antikodon halkası bulunmuştur.

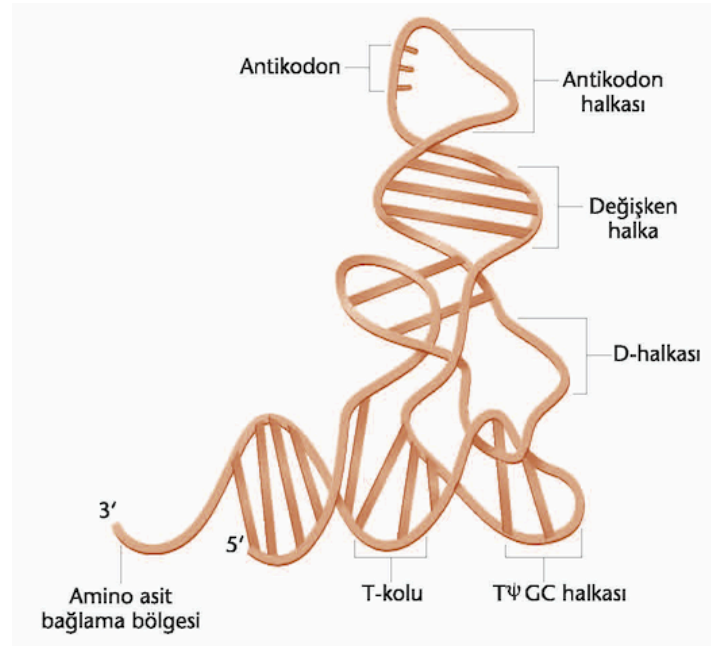

tRNA'nın değişmeyen özellikleri

- Bütün tRNA'ların 3' ucunda transkripsiyon sonrası ilave edilen ...pCCA-3' dizisi bulunur.
- Bütün tRNA'larda molekülün diğer ucunda 5'-G... bulunur.
- Her tRNA'da, bilinen amino asitin kodonuna eşlenik olan özgül bir antikodon bulunur.
- Bütün antikodon halkaları yonca yaprağının aynı pozisyonunda yer alır.

tRNA'nın üç boyutlu yapısı

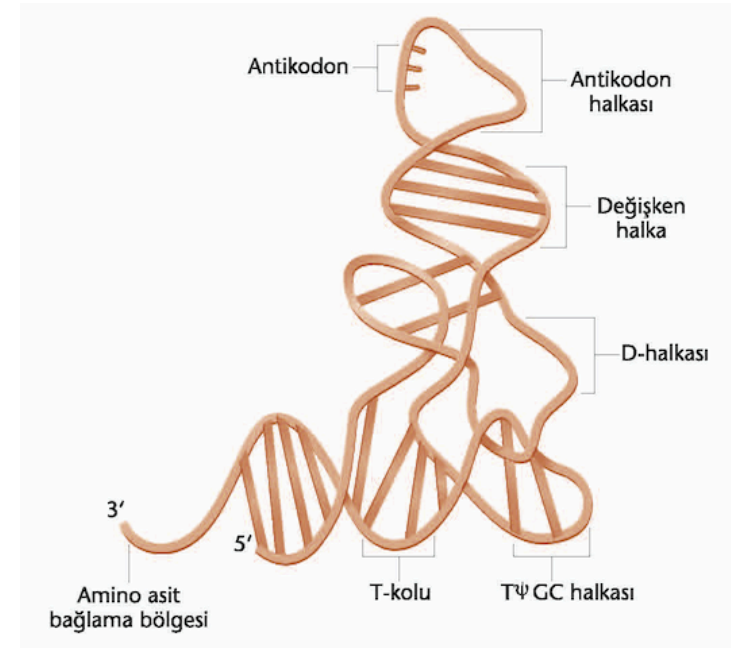
- tRNA'nın yonca yaprağı modelinden sonra yapılan çalışmalar sonucunda üç boyutlu modeli bulunmuştur.

tRNA'nın üç boyutlu yapısı

- tRNA'nın 3 boyutlu yapısı ile;
  - Antikodon halkasının ve
  - 3' alıcı bölgenin her ikisinin de yeri saptanmıştır.

tRNA'nın yüklenmesi

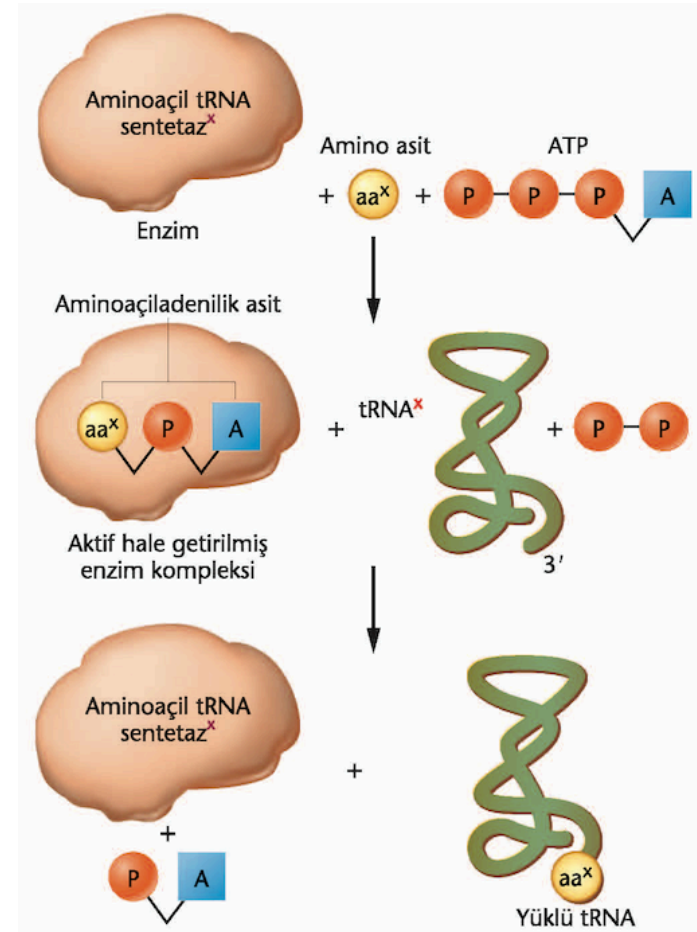
- tRNA molekülleri, translasyona devam etmeden önce, özgül amino asitlerine kimyasal olarak bağlanmış olmalıdır.
- Bu işleme yüklenme ya da aminoaçilasyon denir.
- Yüklenme aminoaçil tRNA sentetazlar adı verilen enzimler tarafından yönlendirilir.

Hücrede 20 aminoaside karşılık 20 farklı tRNA ve enzim bulunmaz !!

- 61 tane 3'lü kodon bulunduğuna göre aynı sayıda özgül tRNA'lar ve enzimler de olmalıdır.
- Ancak 3'lü şifrenin 3. bazı 'esnek' (wobble hipotezi) olduğu için 32 farklı tRNA'nın bulunduğu düşünülmektedir.
- Her amino asit için bir tane olmak üzere 20 sentetaz bulunur.

tRNA'nın yükleme işlemi basamakları

- Amino asit ATP ile reaksiyona girerek aminoasil adenilik asit oluşturur.
- Amino asidin karboksil grubu ile ATP'nin 5' fosfat grubu arasında kovalent bağ kurulur.
- Amino asit uygun tRNA'ya aktarılır ve tRNA'nın 3' ucundaki adenine kovalent olarak bağlanır.

Aminoaçil tRNA sentetazlar

- Aminoaçil tRNA sentetazlar sadece bir amino asidi ve sadece bu amino aside karşılık gelen tRNA'ları (aynı-alıcı tRNA'lar = isoaccepting tRNA) tanıdıkları için özgüldürler.

Translasyonda yer alan protein faktörler ve işlevleri

E. COLI'DE TRANSLASYONDA YER ALAN ÇEŞİTLİ PROTEİN FAKTÖRLERİ

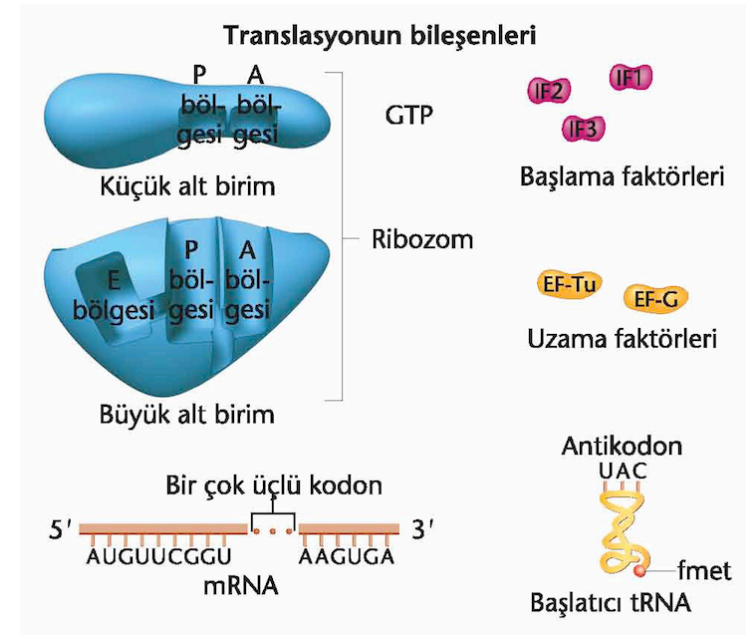
İşlem	Faktör	Rolü
Translasyonun başlaması	IF1	30S alt biriminin dayanıklılığını sağlar
	IF2	fmet-tRNA'yı 30S-mRNA kompleksine bağlar; GTP'ye bağlanarak hidrolizi sağlar
	IF3	30S alt birimini mRNA'ya bağlar; sonlanmadan sonra monozomları alt birimlerine ayırır
Polipeptit zincirinin uzaması	EF-Tu	GTP'yi bağlar; aminoaçil-tRNA'yı ribozomda A bölgesine getirir
	EF-Ts	EF-Tu'yu aktif duruma getirir
	EF-G	Translokasyonu uyarır; GTP bağımlıdır
Translasyonun sonlanması ve polipeptit zincirinin ayrılması ribozomdan ayrılması	RF1	tRNA'nın polipeptit zincirlerinden ayrılmasını ve translokasyon kompleksinin ayrışmasını katalize eder; UAA ve UAG sonlanma kodonlarına özgüdür
	RF2	RF1 gibi davranır; UGA ve UAA kodonlarına özgüdür
	RF3	RF1 ve RF2'yi uyarır

mRNA'nın translasyonu üç basamakta incelenebilir

- Başlama
- Uzama
- Sonlanma

Başlama

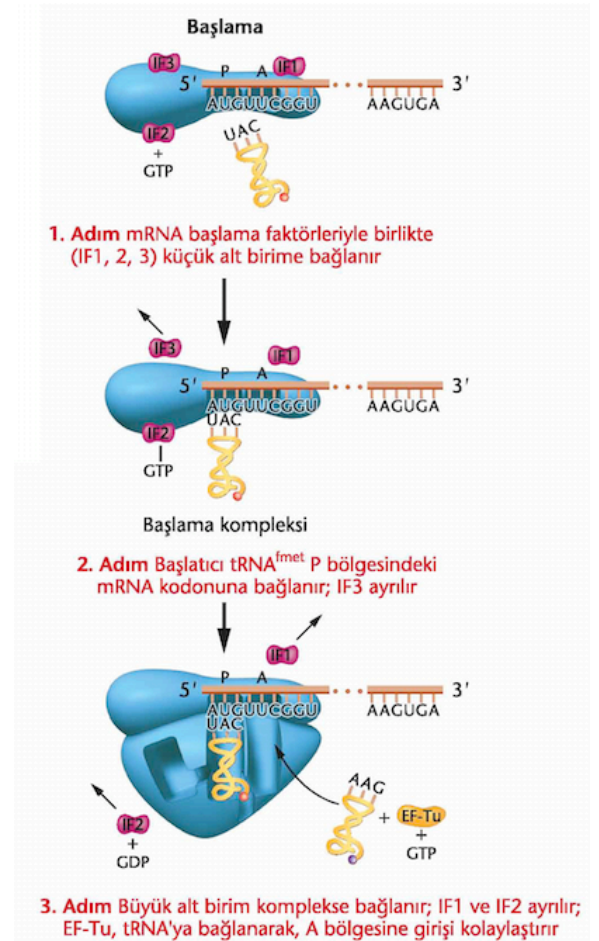
- Ribozomlar, translasyona katılmadığı zamanlarda büyük ve küçük alt birimlere ayrılır.
- Örn; *E. coli*'de translasyon başlangıcında;
  - Ribozomal alt birimler
  - mRNA molekülü
  - Yüklü, özgül başlama tRNA'sı
  - GTP, Mg
  - Başlama faktörü bulunur.

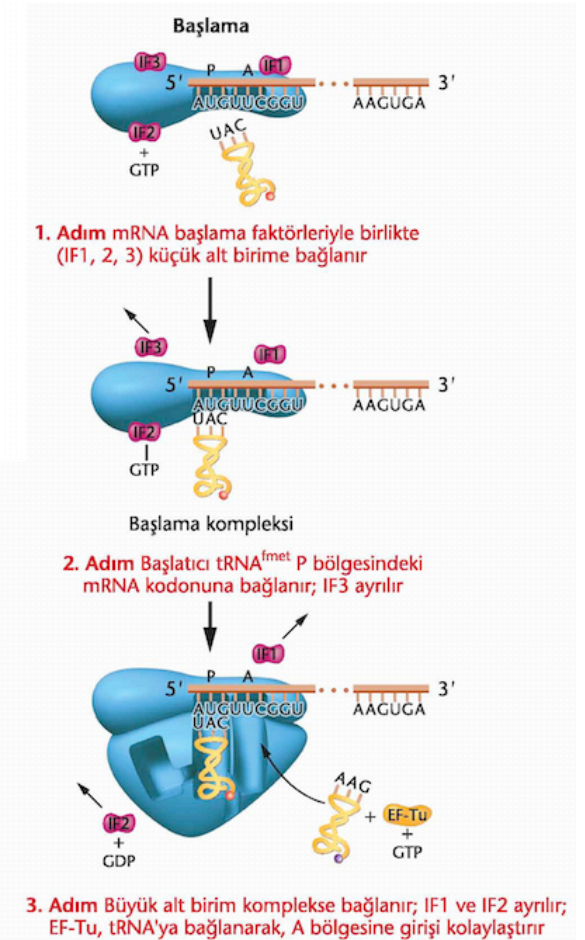
IF (Initiation factors)

- Diğer bir adı başlama faktörüdür.
- Ribozomal proteinlerin aksine başlama tamamlandığında ribozomdan ayrılırlar.
- Örn; Prokaryotlarda mRNA'daki başlama kodonu olan AUG fenil methionini (f-met) bu yolla yapıya çekmektedir.

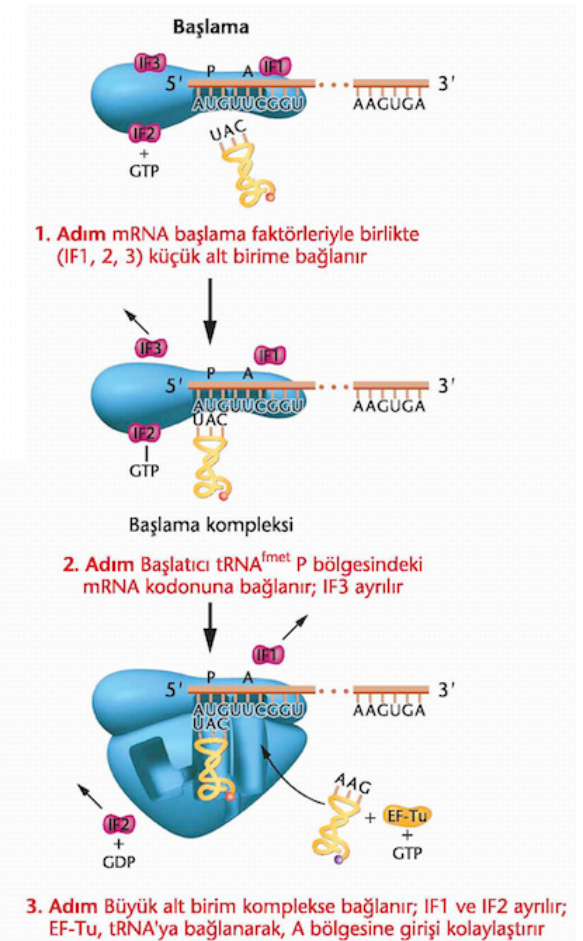
Translasyon başlangıcının basamakları

- Basamak 1: Küçük ribozomal alt birim çeşitli başlama faktörlerini bağlar ve mRNA oluşan bu komplekse katılır.

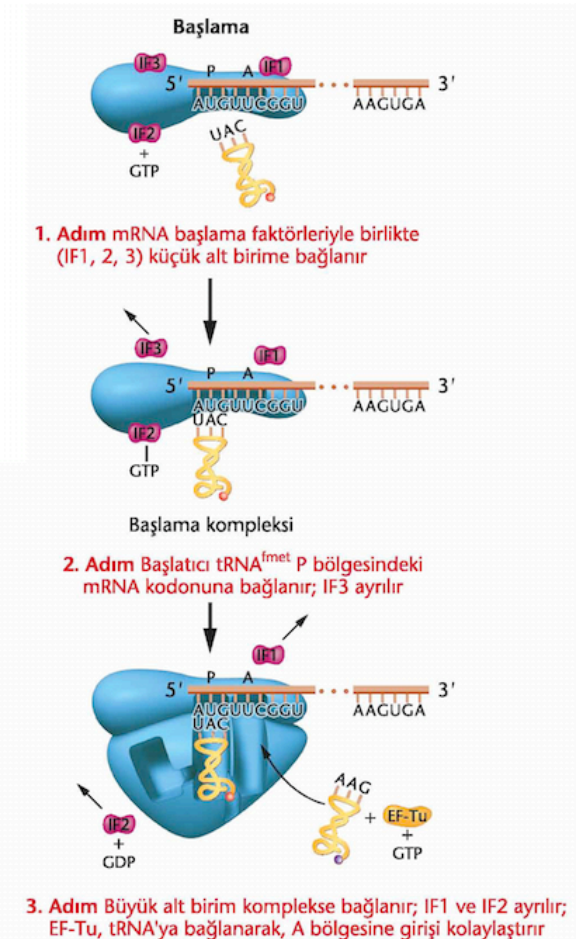
Translasyon başlangıcının basamakları

- Basamak 2: Diğer bir başlama protein faktörü mRNA'ya ait AUG kodonuna bağlanacak olan formilmetiyonil-tRNA'nın küçük ribozomal alt birimine bağlanmasını hızlandırır.

Translasyon başlangıcının basamakları

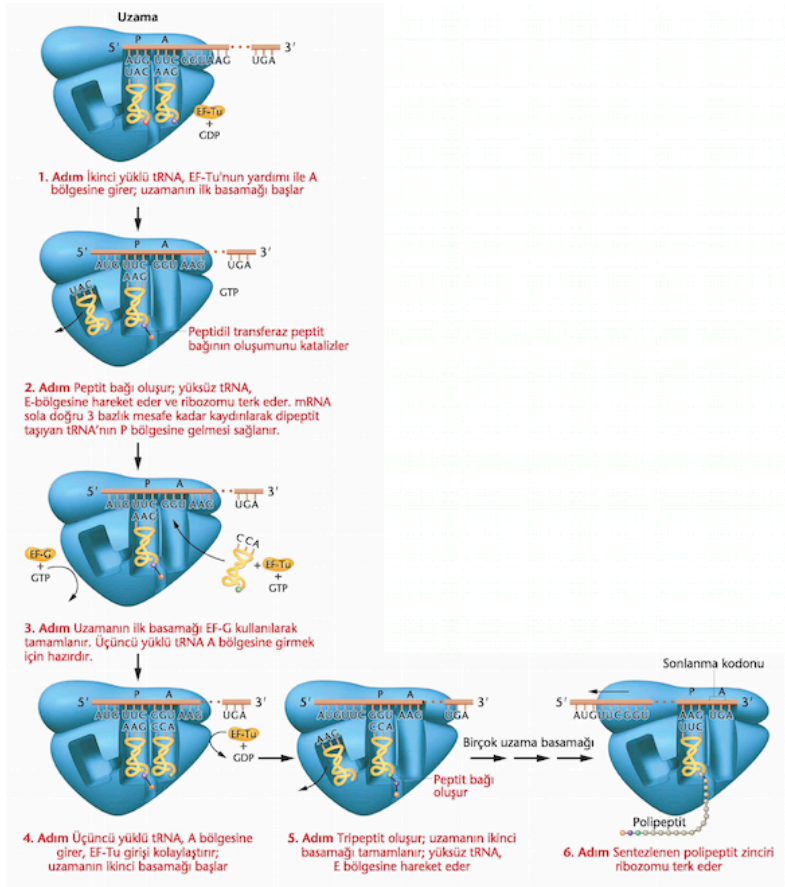
- Basamak 3: Başlama kompleksine büyük ribozomal alt birim bağlanır.
- Gereken enerji, bir molekül GTP'nin hidrolizi ile sağlanır ve başlama faktörleri serbest kalır.

Shine-Dalgarno dizisi

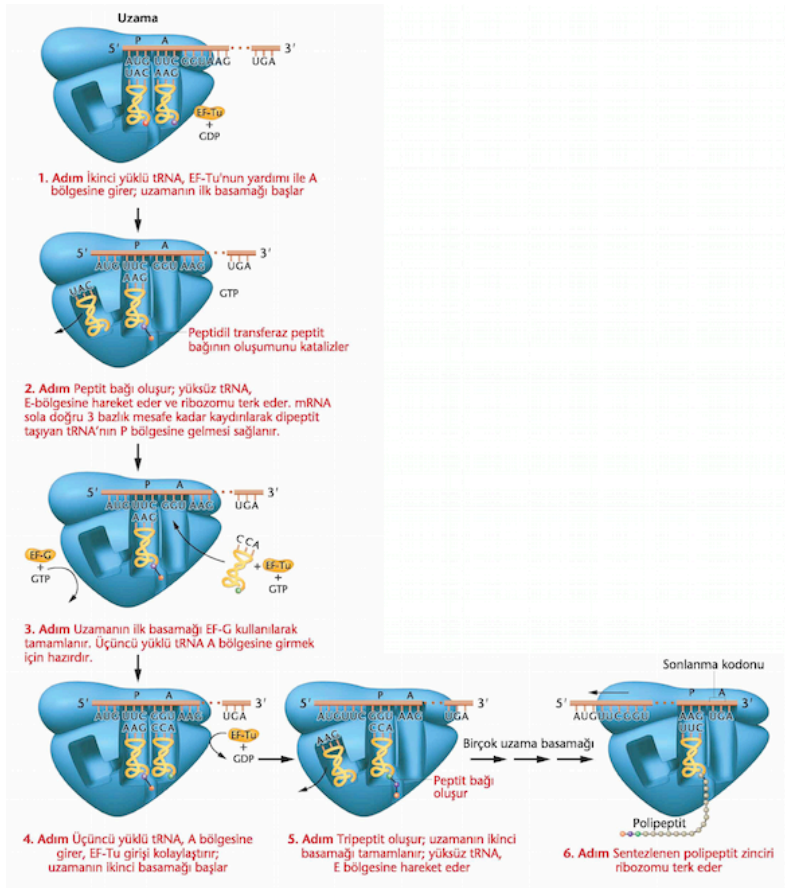
- Sadece pürin bazlarını içerir.
- Küçük ribozomal alt birimin 16S rRNA bileşeninin 3' ucundaki bir bölge ile baz eşleşmesi yapar.
- Translasyonun başlamasını kolaylaştırır.

Uzama

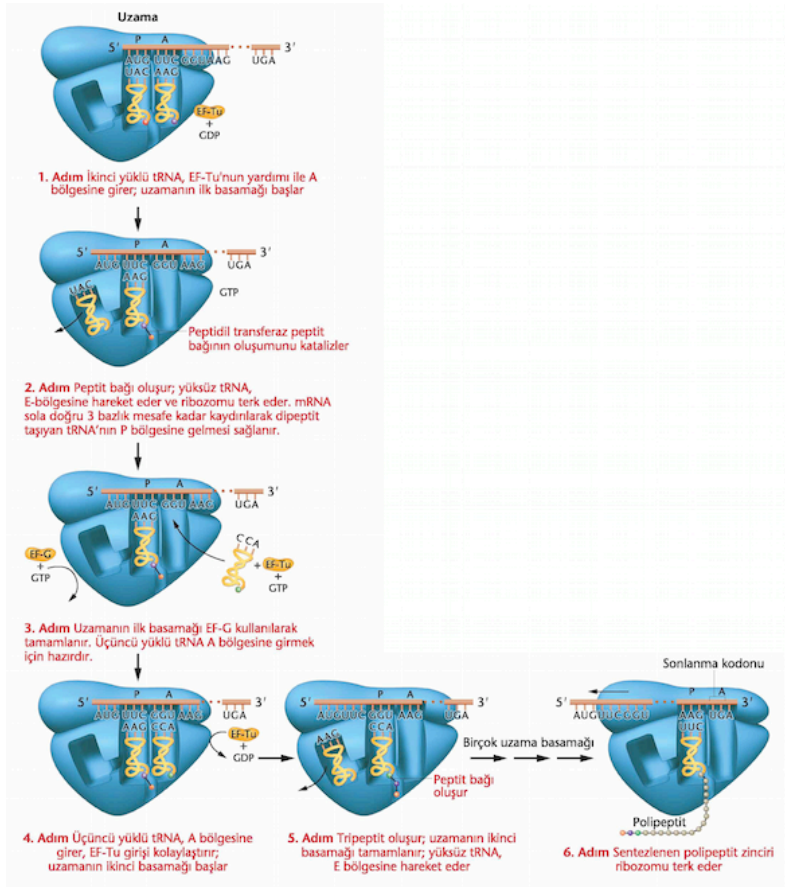
- ▣ Ribozomun iki alt birimi mRNA ile bir araya geldiğinde , iki yüklü tRNA molekülü için bağlama bölgeleri oluşur.
- ▣ Bu iki bölge, peptidil (P) ve aminoaçil (A) bölgeler olarak adlandırılır.
- ▣ Polipeptid zincirine bir amino asit eklenerek büyümesine uzama denir.

P ve A bölgelerini nasıl ayırt edebiliriz?

- mRNA'nın hareketinin ardından, P bölgesi, peptit zincirine bağlı tRNA içerir (P: peptid).
- A bölgesinde ise amino aside bağlı tRNA yer alır (A: amino asit).

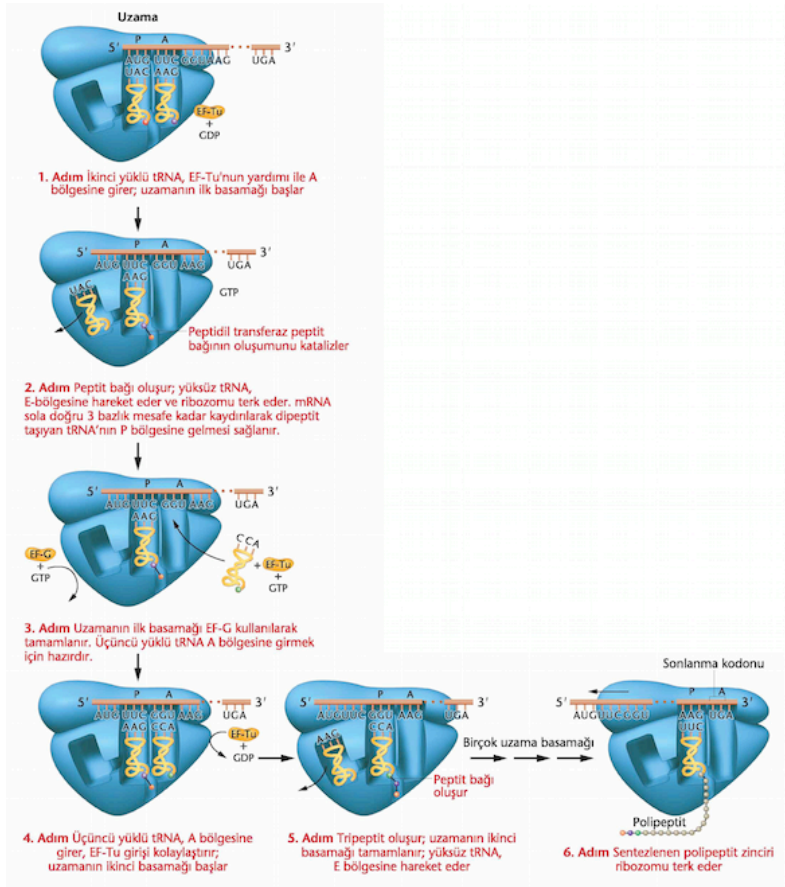
Translasyonun uzama basamakları

- Basamak 1: mRNA'daki ikinci kodonun dizisi, A bölgesine hangi yüklü tRNA'nın bağlanacağını yönlendirir.

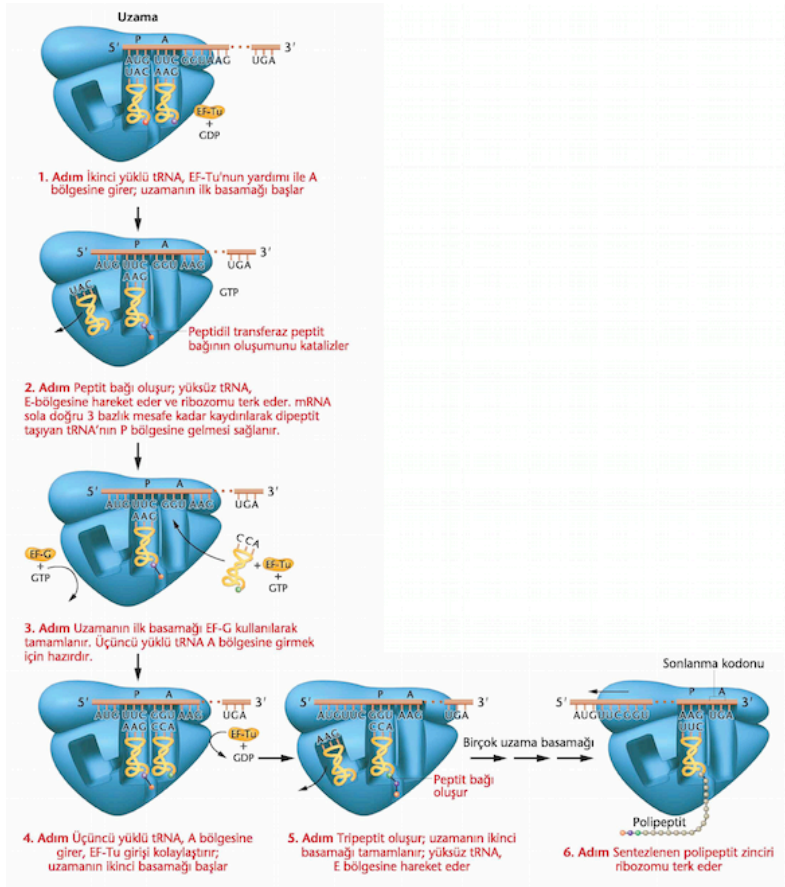

Translasyonun uzama basamakları

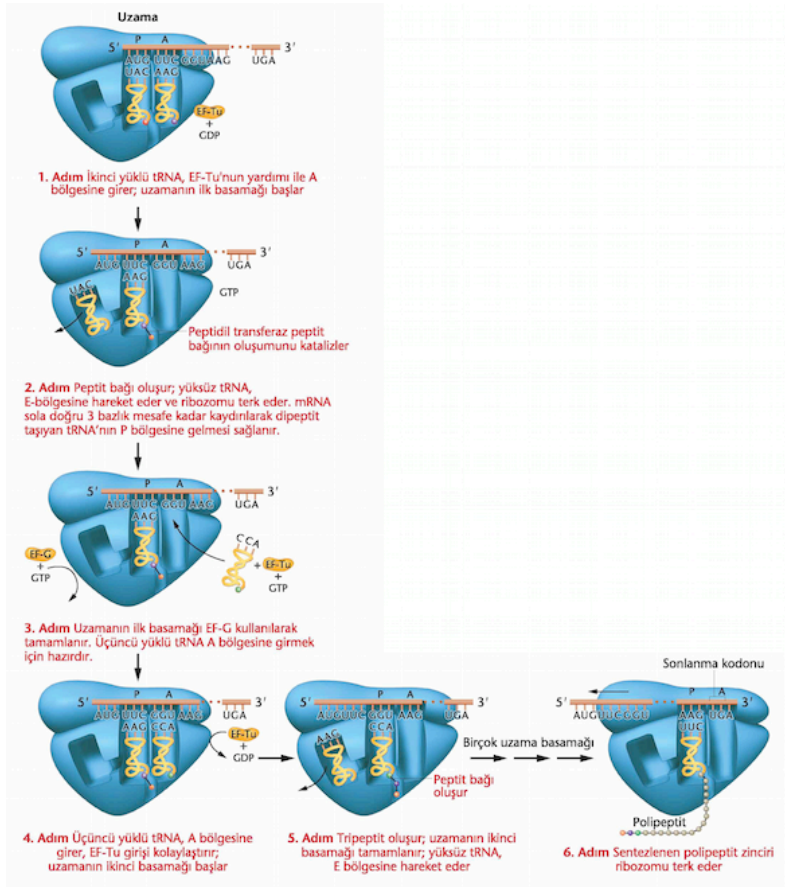
- Basamak 2: Ardından iki amino asidin peptid bağı oluşturarak birbirine bağlanması peptidil transferaz enzimi tarafından katalize edilir.

Translasyonun uzama basamakları

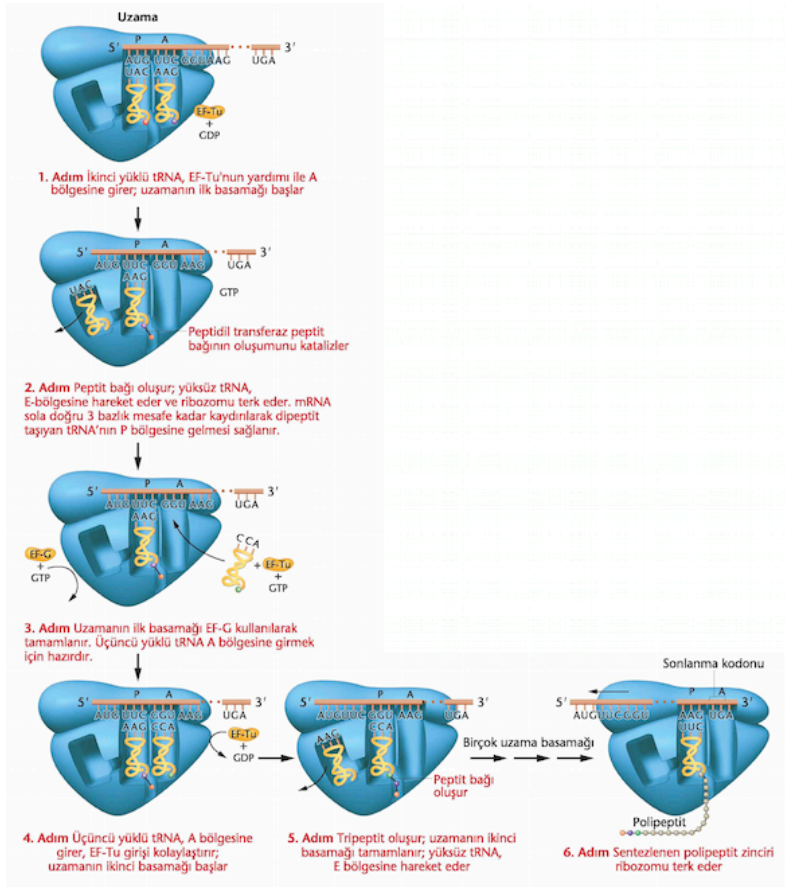
- Basamak 3: Sonraki aşamada ise tüm kompleks P bölgesine doğru 3 nükleotid boyu kadar hareket eder.
- Bu işlem için protein uzama faktörleri (EF) ve enerji gereklidir.

Translasyonun uzama basamakları

- Basamak 4: mRNA'nın 3. kodonu, A bölgesine başka bir özgül amino asit ile yüklü tRNA'yı kabul etme konumuna gelir.

Translasyonun uzama basamakları

- Uzama işlemi defalarca tekrarlanır.
- Basamak 5 ve 6: mRNA'nın ribozom üzerindeki her hareketinden sonra bir amino asit polipeptit zincirine eklenir.

Zincir uzamasında küçük ve büyük alt birimin rolü

- Küçük alt birimin rolü: mRNA'daki kodonların deşifre edilmesi.
- Büyük alt birimin rolü: Peptid bağının sentezlenmesidir.

Sonlanma

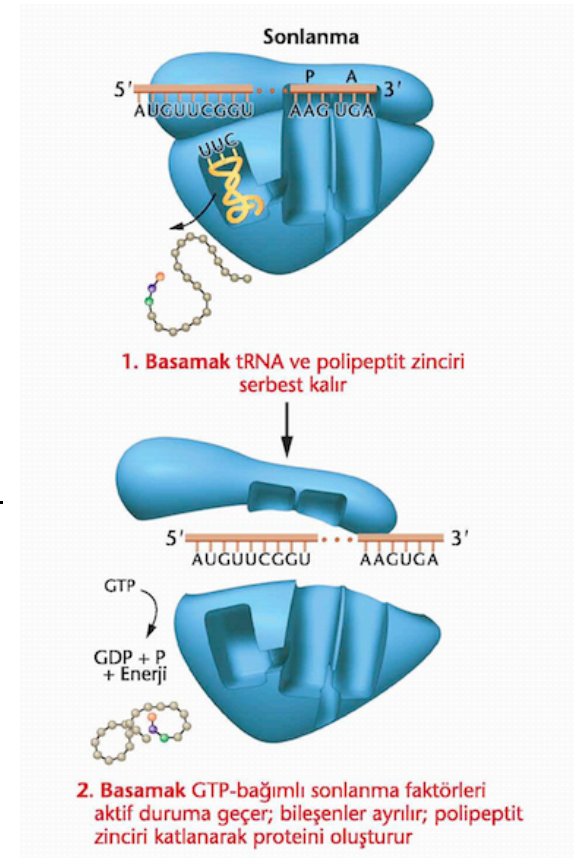
- Protein sentezlerinin sonlanma sinyalleri A bölgesindeki:
  - UAG
  - UAA
  - UGA

- Üçlü kodonlarından bir ya da birkaçıdır.

Sonlanma kodonları

- A bölgesindeki bu kodonların belirlediği hiçbir amino asit yoktur.
- Bu kodonlar A bölgesine tRNA çağırılmazlar.
- Bu kodonlara dur kodonları, sonlanma kodonları ya da anlamsız kodonlar denir.

Translasyonun sonlanma basamakları

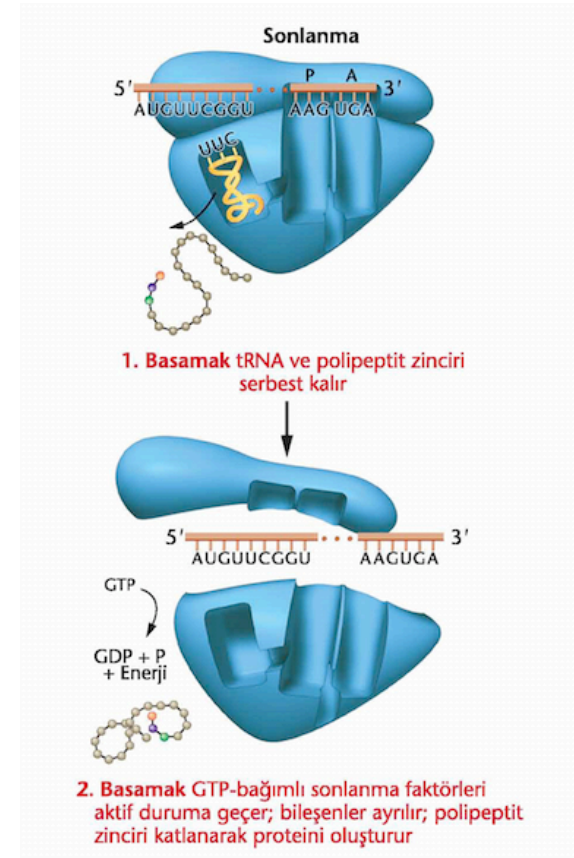
- Basamak 1: Dur kodonları GTP-bağımlı salınma (release) faktörlerine harekete geçme sinyalini verir.
- Polipeptid zinciri ve tRNA arasındaki bağı kırarak polipeptid zincirinin translasyon kompleksinden ayrılmasını sağlar.

Translasyonun sonlanma basamakları

- Basamak 2: Kırılmadan sonra tRNA ribozomdan salınır ve ribozom alt birimlerine ayrışır.

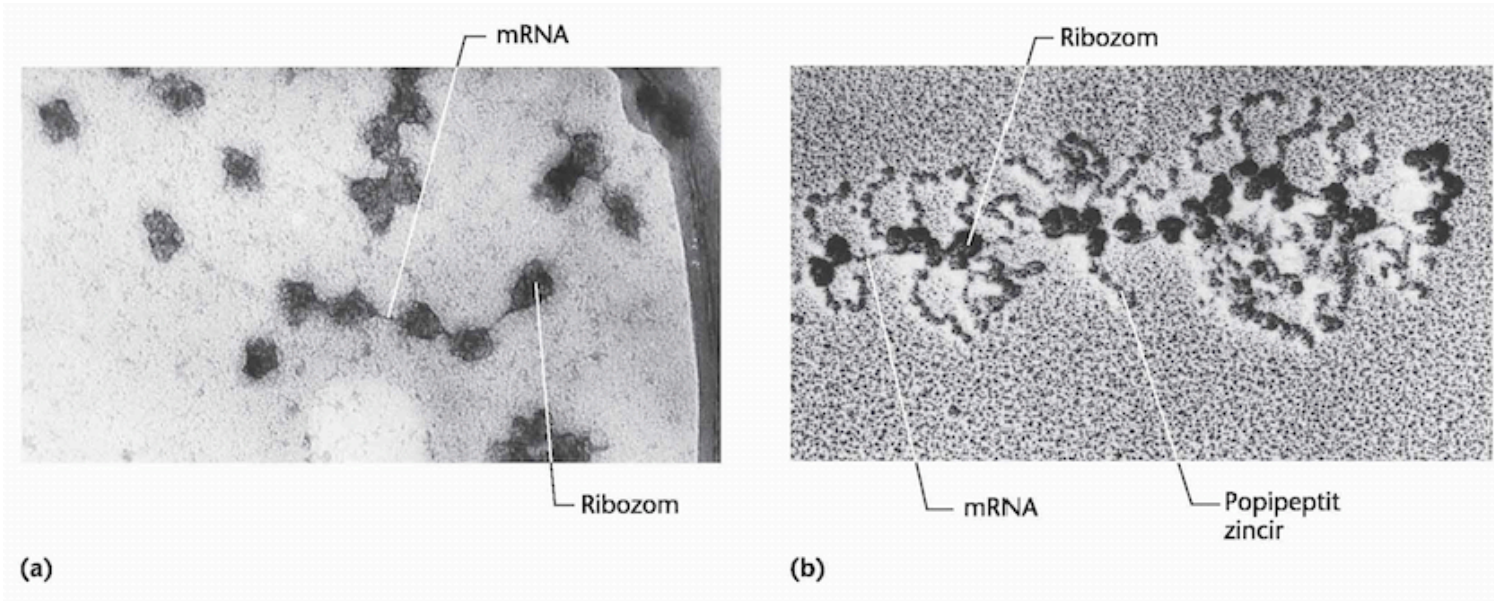

Poli-ribozomlar

- Uzama süreci devam ederken mRNA'nın ilk kısmı ribozom üzerinde serbest kalır.
- Mesaj başka bir küçük ribozom alt birimine bağlanarak yeni bir başlama kompleksi oluşturabilir.
- Bu işlem mRNA ile defalarca tekrarlanabilir ve poli-ribozomlar (polizomlar) meydana gelir.

Poli-ribozomlar

- Poliribozomlar hücresinin parçalanması ile ayrıştırılıp incelenebilir.

Ribozomlara ilişkin yapılan önemli çalışmalar

- Her bir ribozomal alt birim kristalize edilip çeşitli laboratuvarlarda incelenmiştir.
- Bu laboratuvarların en göze çarpanı V. Ramakrishan'ınkidir.
- V. Ramakrishan ribozomları *Thermus thermophilus* bakterisinden elde etmiştir.

Ribozomlara ilişkin yapılan önemli çalışmalar

- Diğer bir buluş ise translasyon sırasında tRNA'ların yerleştiği üç bölgenin gerçek konumunun belirlenmesidir.
- Amino açıl, peptidil ve çıkış (A, P ve E) bölgelerinin üçü de tanımlanmıştır.
- Bu gözlemler, tRNA molekülerinin, özgül üç boyutlu konformasyonlarını nasıl koruduğunu anlamamızı sağlar.

Ribozomlara ilişkin yapılan önemli alışmalar

- Diğer bir gözlem ise A, P ve E bölgeleri arasındaki mesafenin 20 Å veya 50 Å olduğu yönündedir.
- Bu gözlem ile, her translokasyon olayı sırasında tRNA molekülerinin hareket etmesi gereken mesafe tanımlanmıştır.

Ribozomlara ilişkin yapılan önemli çalışmalar

- Son bir gözlem ise Francis Crick'in Wobble hipotezidir.
- Wobble hipotezine göre, ilk iki baz çifti aminoasidi belirleyen temel bazlardır, ancak üçüncü baz çifti belirleyicilik açısından daha esnektir.

Ökaryotlarda translasyon daha karmaşıktır

- Translasyonun genel özelliklerini gösteren model bakterilerdeki translasyon çalışmalarından elde edilmiştir.

Prokaryotik ve ökaryotik ribozomlar arasındaki farklar

Prokaryotlarda

- Sentez, küçük ribozomlarda gerçekleşir.
- Transkripsiyon ve translasyon yer ve zaman açısından ayrılmamıştır.
- mRNA'ların ömürleri kısadır.

Ökaryotlarda

- Sentez, daha büyük ribozomlarda gerçekleşir.
- Bu iki işlem farklı yer ve zamanda gerçekleşir.
- RNA ve protein bileşenleri daha karmaşıktır.
- mRNA'ların ömürleri uzundur.
- Translasyon sitoplazmada, transkripsiyon çekirdekte gerçekleşir.

Ökaryotlarda translasyonun başlangıcı farklıdır

- Ökaryotik mRNA'da 5'-kep (cap: kep, şapka) yapısı bulunur.
- Bu kep yapısı mRNA'nın daha etkin biçimde translasyonunu sağlar .
- Kep yapısı taşımayan RNA'ların yapısı zayıftır.

Ökaryotlarda translasyonun başlangıcı farklıdır

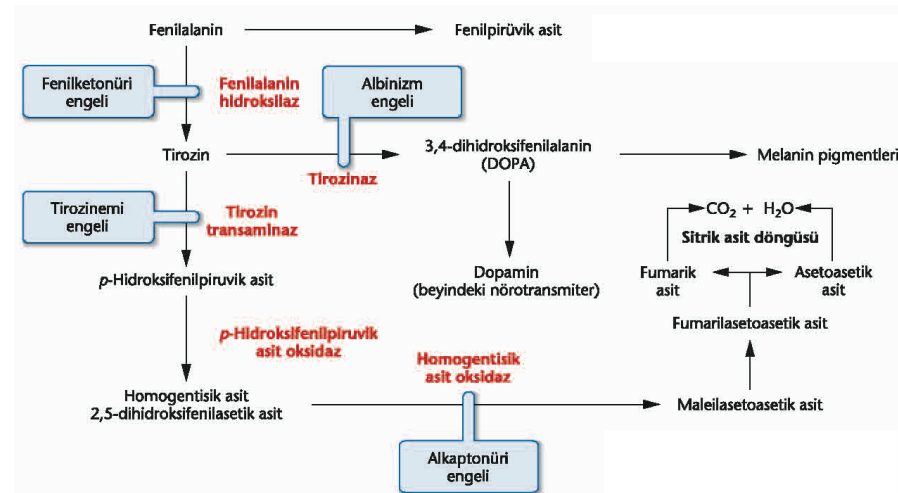
- Ökaryotik translasyonun başlaması için formil methionin amino asidine gerek yoktur.
- Ökaryotlarda sitoplazmik ribozomlar 'serbest yüzen' sitozolik ribozomlar ya da ER zarlarına bağlı 'zara bağlı' ribozomlar olarak bulunur.

Proteinlerin kalıtmadaki önemine ilişkin görüşler doğuştan gelen metabolik hataların incelenmesi ile ortaya çıkmıştır

- Genetik ifadenin son ürünleri proteinlerdir.
- Proteinlerin genetik işlemlerdeki rolleri ile ilgili ilk görüşler 20.yy'da başlamıştır.
- Bu görüşler, Sir Archibald Garrod ve William Bateson'un gözlemleri ile ortaya çıkmıştır.

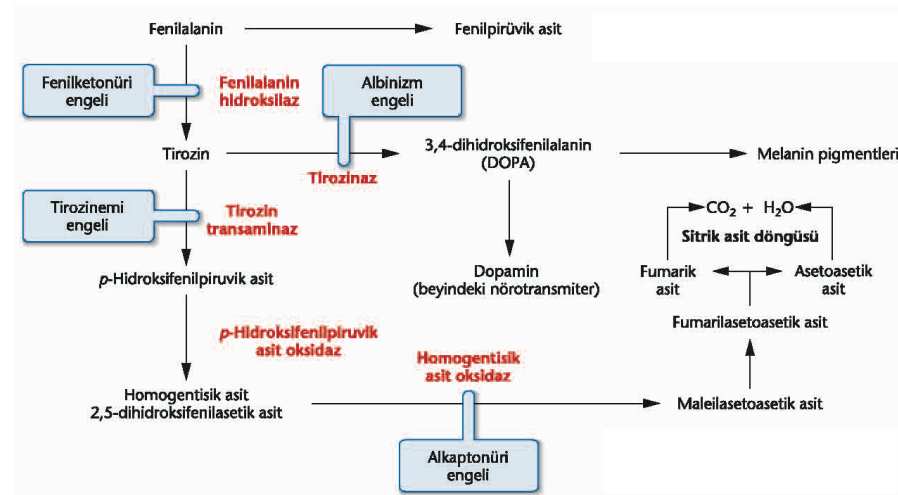
Alkaptonüri

- Bu hastalığa yakalanan kişiler alkapton 2,5-dihidroksifenilasetik asidi (homogentisik asit) metabolize edemezler.
- Sonuç olarak çok önemli bir metabolik yol tıkanmış olur.

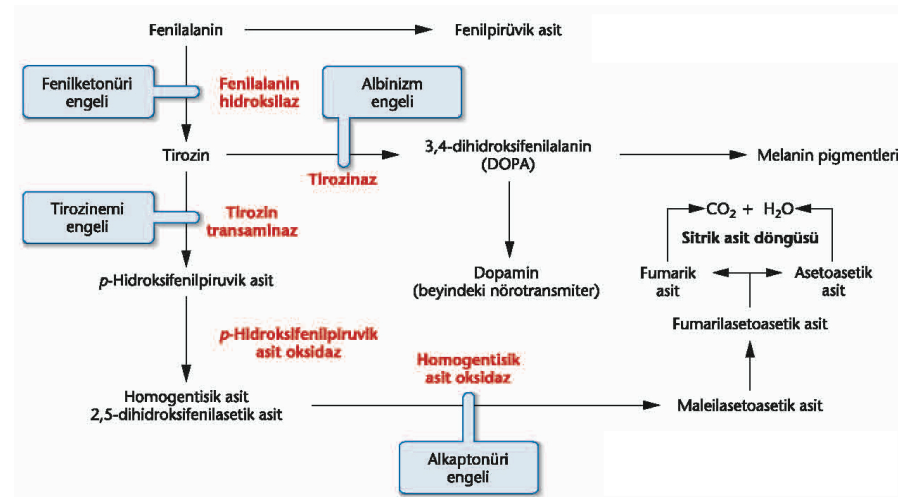
Alkaptonüri

- Homogentisik asit hücrelerde birikir ve idrarla atılır.
- Molekülün oksidasyon ürünleri siyahtır ve bebeklerin bezlerinde fark edilebilir.

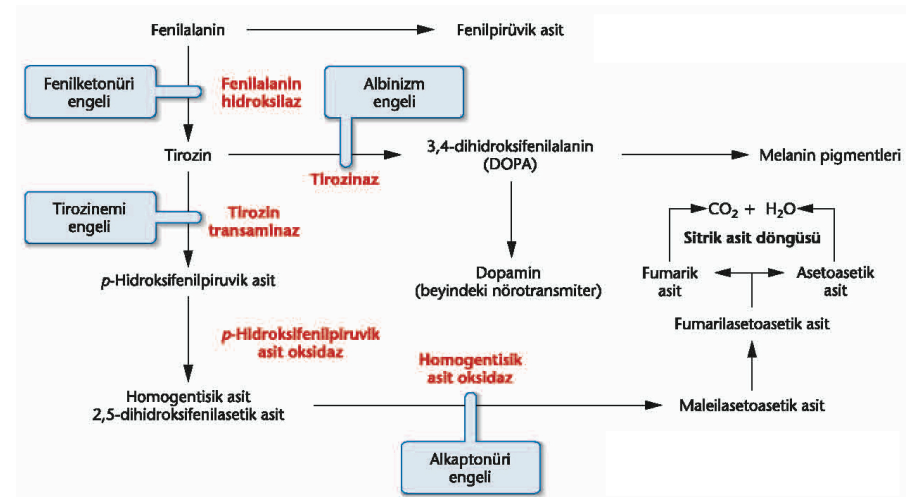
Alkaptonüri

- Ender görülen bu hastalık ciddi sağlık sorunu değildir, ancak kişinin tüm hayatı boyunca devam eder.

Fenilketonüri

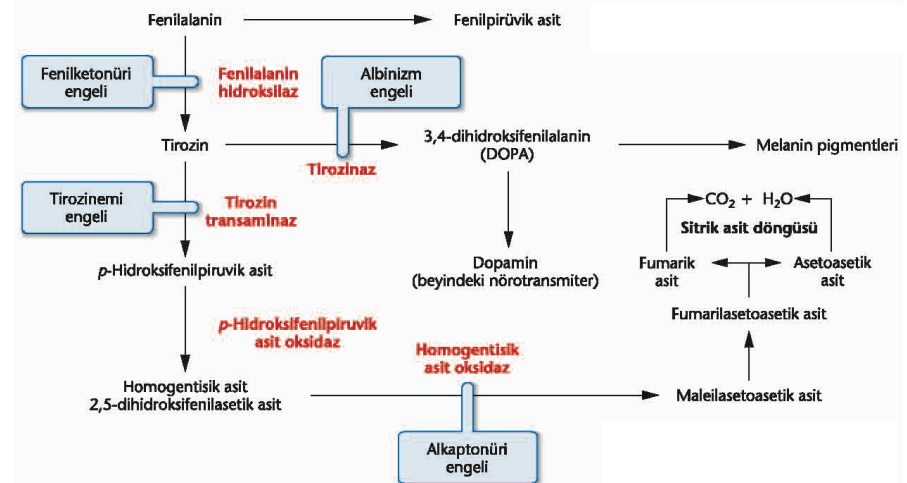
- Kalıtsal metabolik bir hastalıktır.
- Metabolik yoldaki bir reaksiyonun engellenmesi sonucu ortaya çıkar.
- Otozomal çekiniktir.

Fenilketonüri

- Hastalıktan etkilenen kişiler fenilalanin amino asidini tirozine çeviremezler.
- Zeka geriliğine yol açar.
- Bu reaksiyonu katalizleyen fenilalanin hidrosilaz enzimi aktif değildir.

Tıpta devrim: Kalıtsal metabolik hastalıkların anlaşılması

- Bu noktadan sonra, insanda görülen hastalıkların tümünden yalnızca istilacı mikroorganizmaların, virüslerin ve parazitlerin neden olmadığı anlaşılmıştır.
- Mutant genlerin neden olduğu metabolik bozukluklar anormal fizyolojik durumlara yol açar.

Bir gen-bir enzim hipotezi

- Bu konu üzerine iki ayrı araştırma yapılmıştır.
- George Beadle, genlerin enzim sentezinden doğrudan sorumlu olduğunun ilk deneysel kanıtlarını sağlamıştır.
- Boris Ephrussi ile ortak yapılan ilk araştırmada *Drosophila*'nın göz pigmentleri ile çalışılmıştır.

Bir gen-bir enzim hipotezi

- Sineğin göz rengindeki değişiklikten sorumlu olan mutant genlerin, enzim fonksiyon kaybına neden olan biyokimyasal bozukluklarla bağlantılı olduğu doğrulanmıştır.
- Bu bulgularla Beadle, Edward Tatum'la ortak olarak pembe ekmek küfü *Neurospora crassa*'da beslenme ile ilgili mutasyonları araştırmaya başlamıştır.
- Bu araştırma bir gen-bir-enzim hipotezine yol açmıştır.

Neurospora mutantlarının analizi

- 1940'ın başlarında Beadle ve Tatum;
  - Biyokimyası iyi bilinen,
  - Mutasyon oluşturulması ve
  - Ayrıştırılıp çalışılması kolay bir mantar olan *Neurospora crassa* ile bir çalışma yapmışlardır.

Neurospora mutantlarının analizi

- Araştırcılar, *Neurospora*'nın normal gelişimi için gerekli olan her şeyi sentezlediğini biliyorlardı.
- Örn; organizma temel karbon ve azot kaynaklarını kullanarak;
  - Suda çözünen 9 vitamini
  - 20 amino asidi
  - Çeşitli karotenoid pigmentleri
  - Temel pürin ve primidinleri sentezleyebiliyordu.

Beadle ve Tatum deneyi

- Beadle ve Tatum, eşeysiz üreyen konidia'lara (sporlar) X ışınları ile radasyon verip mutasyon sıklığını artırdılar.
- Organizmayı gerekli büyüme faktörlerinin (vitaminler, amino asitler vs.) bulunduğu 'tam' besiyerinde ürettiler.

Beadle ve Tatum deneyi

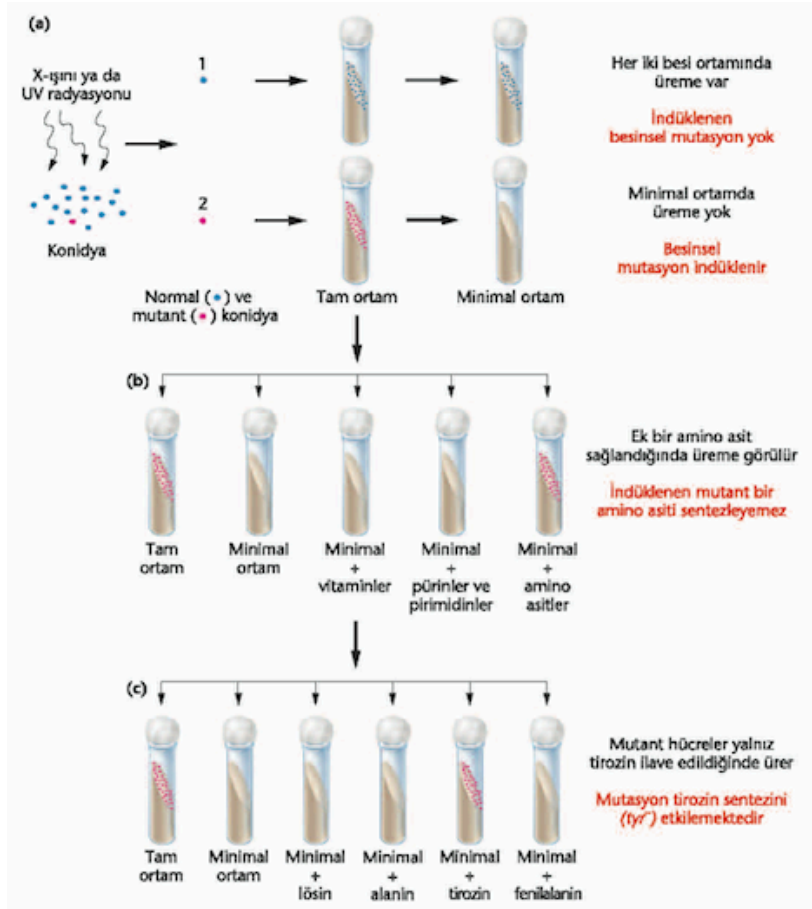
- Bu üreme koşullarında, minimal besiyerinde üreyemeyen mutant suşlar, zenginleştirilmiş, tam besiyerinde bulunan maddelerden ötürü üreyebilirler.
- Daha sonra, költürleri minimal ortama aktardılar.

Beadle ve Tatum deneyi

- Eğer organizma minimal besiyerinde üreyebiliyorsa, gerekli bütün büyüme faktörlerini kendisi sentezleyebiliyor demektir.
- Bu kültürde mutasyon yoktur sonucu çıkarılır.
- Eğer minimal besi yerinde üreme yoksa kültürde besinlerin metabolizması ile ilgili mutasyon olduğuna karar verilir.

Beadle ve Tatum deneyi

- Bu aşamalardan sonra mutasyonun tipinin belirlenmesine yönelik denemeler yapılmıştır.

Beadle ve Tatum deneyinin sonuçları

- Bu yöntemle, birçok farklı spor, zengin besiyerinde üretilip elde edilmiştir.
- Minimal besiyerinde yapılan testlerde birçok kültürün üreyememesi, besinsel mutasyonların indüklendiğini göstermiştir.

Beadle ve Tatum deneyinin sonuçları

- Bu testin ardından, üremeyi sağlayan özgül bir ek besin bulunana kadar her birinde;
  - Sadece vitaminler
  - Amino asitler
  - Pürinler ya da primidinlerbulunan birçok minimal besiyerlerinde üreme denemeleri sürdürülmüştür.
- Bu ek besinin; mutant organizmanın sentezleyemediği molekül olduğu sonucu çıkarılmıştır.

Beadle ve Tatum'un mutant suşları

- Elde edilen ilk mutant suşun üreyebilmesi için besi yerinde B-6 vitamininin (piridoksin) bulunması,
- İkincisinin üreyebilmesi için ise, B-1 vitamininin (tiamin) bulunması gerekmiştir.

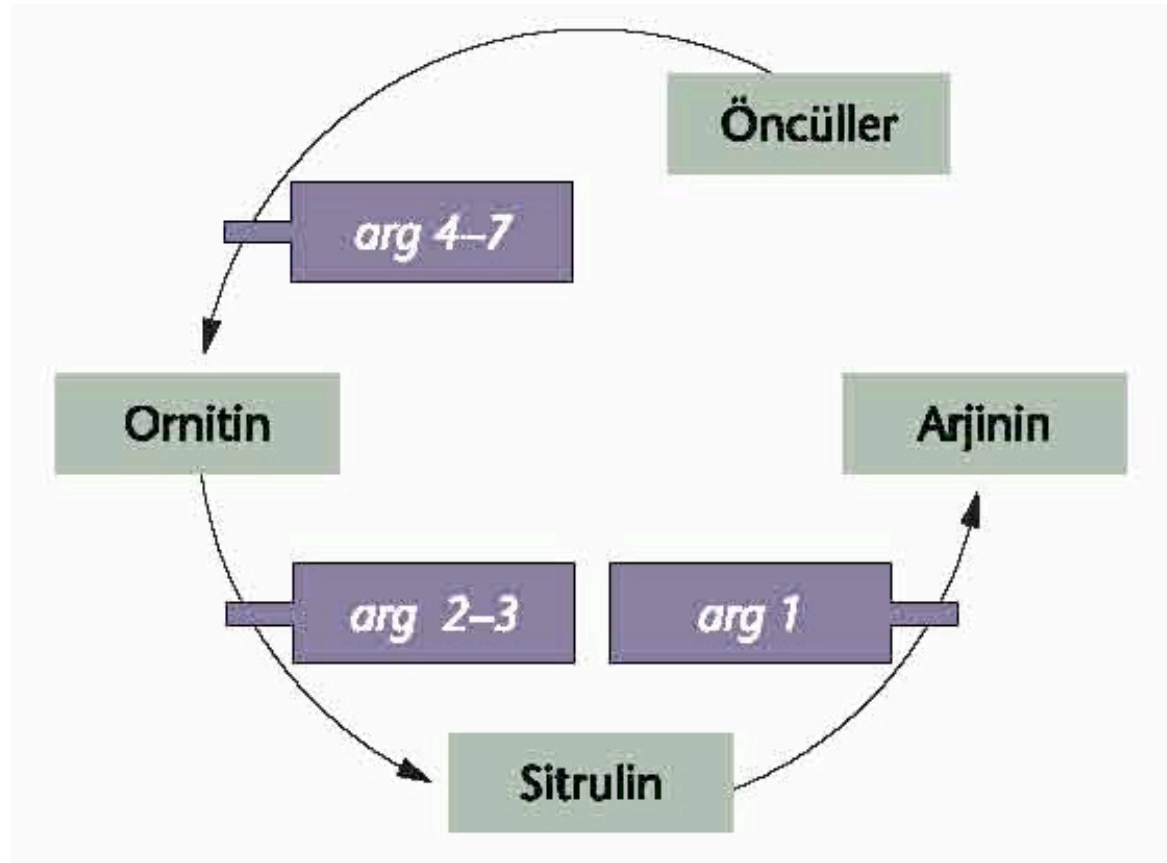
Genler ve enzimler: Biyokimyasal yolların incelenmesi

- Bir gen-bir enzim kavramı ve bu kavrama dayanan yöntemler *Neurospora*, *E. coli* ve bir çok diğer mikroorganizmada metabolizmanın ayrıntılarını incelemek için kullanılmıştır.
- Ayrıntılı olarak çalışılan ilk metabolik yollardan biri *Neurospora*'da arjinin amino asitinin sentezlendiği yoldur.
- Kimyasal olarak arjinine çok benzeyen sitrulin ya da ornitinin minimal besi yerine ilave edilmesi ile, her bir mutant suşun tekrar üreyebilme özelliğini kazanması incelemiştir.

Genler ve enzimler: Biyokimyasal yolların incelenmesi

- Bu moleküllerden herhangi biri arjininin yerini alabiliyorsa, arjinin biyosentezini yapan metabolik yolda yer alması gerektiği düşünölmüştür.
- Sitrulin, ornitin ya da arjinin ilavesi ile 7 mutant suştan dördünde (arg 4-7) üreme görölmüştür.
- Bu dört suştan iki tanesi (arg 2 ve arg 3) sitrulin ya da arjinin ilavesi ile üreyebilmiştir.
- Bir suş (arg 1) sadece ortama arjinin eklendiğinde üremiştir; sitrulin ya da ornitin arjininin yerini alamamıştır.

Genler ve enzimler: Biyokimyasal yolların incelenmesi

İnsan hemoglobini ile yapılan çalışmalar

- 1940'larda ortaya çıkan bir gen-bir enzim kavramı tüm genetikçiler tarafından kabul görmemiştir.
- Çünkü mutant enzimlerin nasıl birçok farklı fenotipik özelliğe neden olabileceği henüz çok belirgin değildi.

İnsan hemoglobini ile yapılan çalışmalar

- Örn; *Drosophila* mutantları, değişik göz büyüklüğü ,kanat biçimi, kan damarları profili vs. gösteriyordu.
- Birçok genetikçi için aktif olmayan mutant bir enzimin nasıl bu tip fenotiplere yol açtığı şaşırtıcıydı.

İnsan hemoglobini ile yapılan çalışmalar

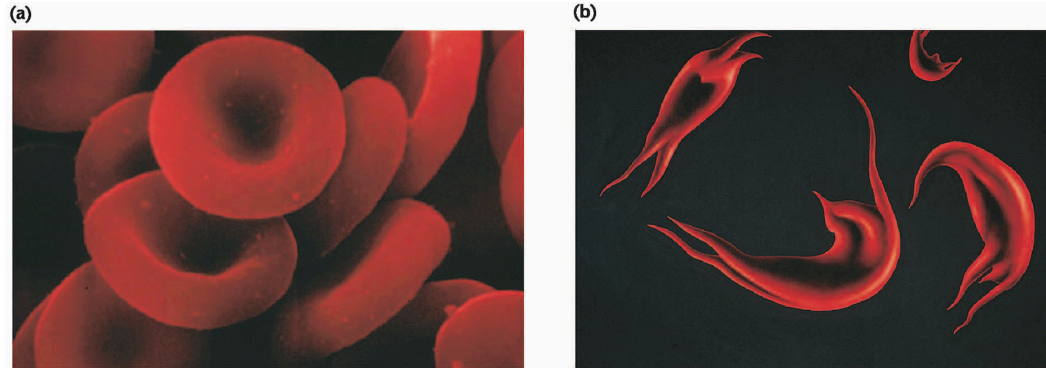
- Genetik çalışmalar ilerledikçe, tüm proteinlerin genlerde depo edilen bilgi ile belirlendiği açıklık kazanmış ve dolayısıyla bir gen-bir protein ifadesinin doğru olabileceği düşünölmüştür.
- Her bir farklı polipeptid zinciri farklı bir gen tarafından kodlandığı için, Beadle ve Tatum'un temel prensibinin modern ifadesi, bir gen-bir polipeptid zinciri şekline dönüştürölmüştür.

Orak hücre anemisi

- Orak-hücre anemili hastalardan elde edilen mutant hemoglobin molekülleri ile yapılan çalışmalar, genlerin enzimler dışındaki proteinleri de kodladığının doğrudan ilk kanıtları olmuştur.

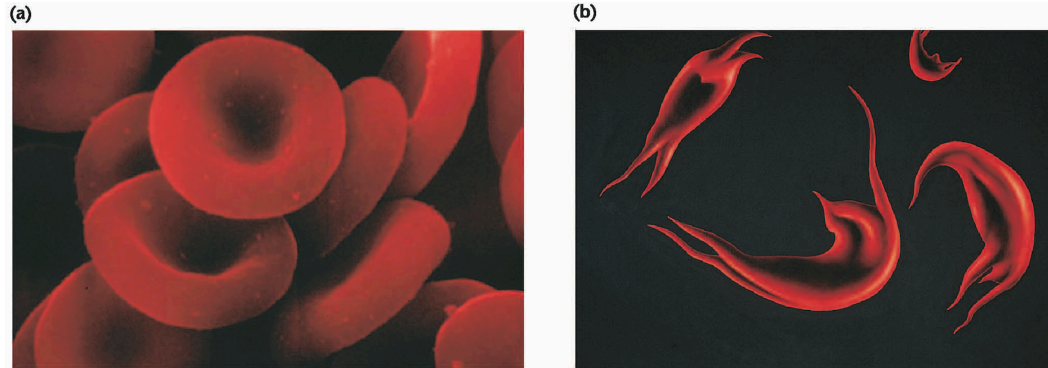
Orak hücre anemisi

- Orak-hücre anemili bireylerin alyuvarları düşük oksijen basıncında hemoglobinin polimerasyonu nedeniyle uzar ve bükülür.
- Eritrositlerin bu orak biçimi, normal bireylerdeki her iki yüzü içbükey olan disk biçimindeki eritrositlerden farklıdır.

Orak hücre anemisi

- Oksijen basıncının çok düşük olduğu kılcal kan damarlarında alyuvar hücreleri kümeleştiği zaman hasta kriz geçirir.
- Dokular oksijensiz kalarak ciddi hasarlar oluşur.

Orak hücre anemisi

- Tedavi edilmezse, kriz öldürücü olabilir.
- Böbrekler, kaslar, eklemler, beyin, sindirim yolları ve akciğerler etkilenebilir.

Orak hücre anemisi Mendel kurallarına göre kalıtılır

- 1949'da James Neel ve E. A. Beet, bu hastalığın Mendel kurallarına göre kalıtıldığını göstermişlerdir.
- Soyağacı incelemeleri, hastalığa ilişkin ortaya çıkan genotip ve fenotip çeşitlerinin HbA ve HbS allel çifti tarafından kontrol edildiğini göstermiştir.

Orak hücre taşıyıcısı

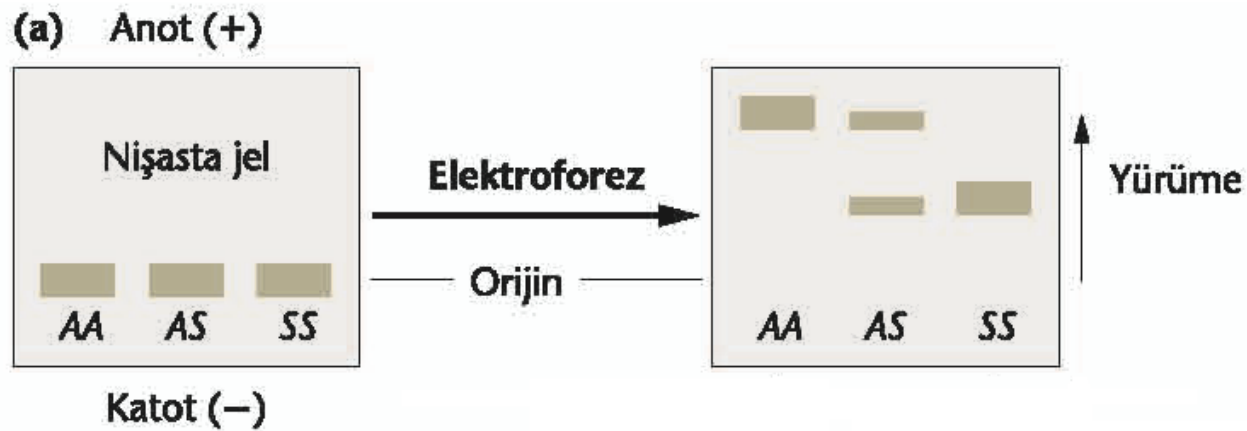
- Orak hücre taşıyıcısı olan ancak hastalık belirtilerini göstermeyen heterozigot bireylerin hemoglobinlerinin çoğu normal olduğu için orak hücre şekli gösteren alyuvarları daha azdır.
- Hastalık durumu çoğunlukla görülmediğı halde, bu kişiler hatalı genin “taşıyıcıları”dır ve çocuklarının ortalama %50'sine hatalı geni aktarırlar.

Orak hücre anemisi

- Pauling ve arkadaşları, elektroforez yöntemine dayanarak, normal ve orak hücre hemoglobinlerinin arasında kimyasal farkların bulunduğu sonucuna varmıştır.
- Bu iki molekül, günümüzde HbA ve HbS olarak tanımlanmaktadır.

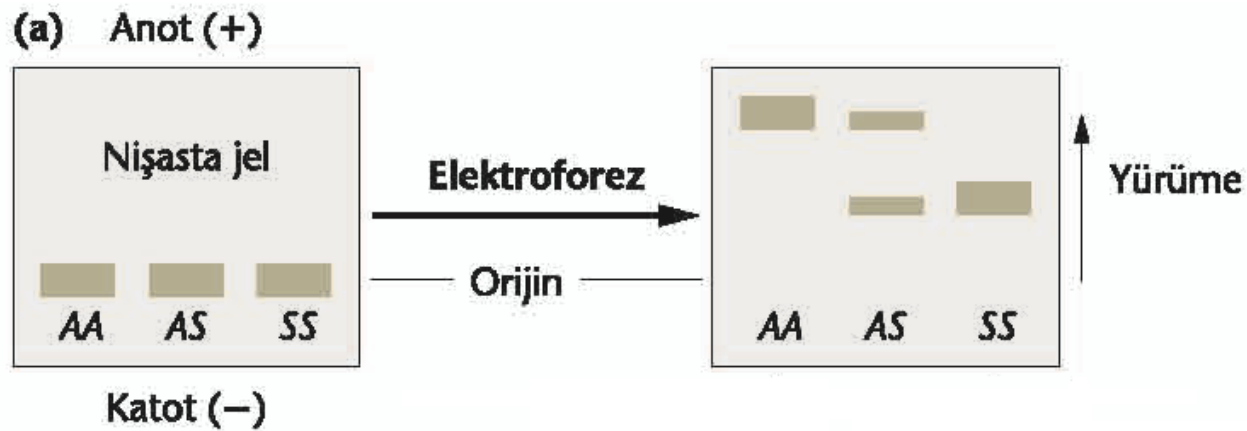
Hemoglobinlerin jeldeki hareketleri

- Bu deneyde, örnekler jel üzerinde katot (-) ve anot (+) arasındaki bir başlama noktasına yüklenir ve elektrik akımı uygulanır.
- Deneyde, bütün moleküllerin anoda doğru hareket etmesi, onların toplam olarak negatif yük taşıdıklarını göstermektedir.

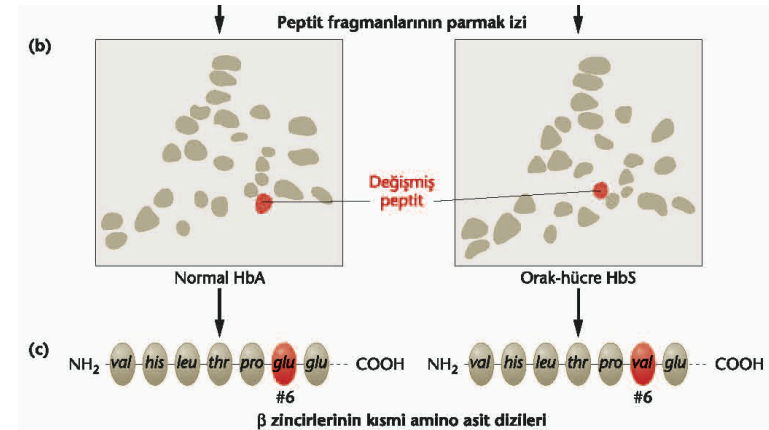
Hemoglobinlerin jeldeki hareketleri

- Ancak HbA, HbS'ye göre jelde daha fazla yol almıştır.
- Dolayısıyla, HbA'nın taşıdığı toplam negatif net yük daha büyüktür.

Parmak izi tekniği

- Vernom Ingram yaptığı çalışmada, kimyasal değişikliğin hemoglobinin globin kısmının primer yapısında bulunduğu göstermiştir.
- Ingram, ‘‘Parmak izi’’ (Fingerprinting) tekniğini kullanarak, HbS'nin amino asit içeriğinin HbA'dan farklı olduğunu göstermiştir.

Parmak izi tekniği

- Bu yapılan çalışmalar, bir genin sadece bir polipeptit zincirini belirleyen bilgiyi tařıdđı açıkça grlmştr.
- HbS ile yapılan çalışmalar, bir amino asit farkı yaratan mutasyonun fenotipi etkileyeceğini göstermiştir.
- Orak hücre kansızlığının nedeninin anlaşılması, kalıtsal moleküler hastalık kavramını ortaya çıkarmıştır.

İnsan hemoglobini

- Hemen hemen tüm erişkin hemoglobini iki α iki β zinciri içeren HbA'dan oluşur.
- Orak hücre anemisindeki mutasyon, β zincirlerinde yer almaktadır.
- Doğumdan altı ay sonra kişinin alyuvarlarındaki hemoglobin moleküllerinin %98'ini HbA oluşturur.
- Geri kalan %2'si ise minör erişkin bileşeni olan HbA₂'dir.

HbA₂

- İki alfa (α) zinciri ve iki delta (δ) zinciri içerir.
- δ zincirinde 146 amino asit bulunur.
- β zincirine çok benzer.

Embriyonik ve fetal gelişim sırasındaki hemoglobin takımları

- Gower 1
- HbF veya Fötal Hemoglobin

Gower 1

- En erken oluşur.
- α zincirlerine çok benzeyen iki zeta (ζ) zinciri içerir.
- Ayrıca β zincirlerine çok benzeyen epsilon (ϵ) zinciri içerir.

HbF veya fetal hemoglobin

- Gebeliğin sekizinci haftasında oluşur.
- Daha değişik zincirler içererek embriyonik formun yerini almaya başlar.
- İki α zinciri içerir.
- İki gama (γ) zinciri içerir.
- G γ ve A γ olmak üzere iki tip gama zinciri bulunur.
- Bu iki zincir birbirinden farklıdır ve ikisi de β zincirine benzer.

Genin nükleotit dizisi ile aminoasit dizisi arasındaki bağlantı

- DNA'da bir genin nükleotidlerinin sırası, ifade ettiği polipeptitteki amino asitlerin sırası ile doğrudan bağlantılıdır.
- Bu kavramı destekleyen ilk deneysel bulgu, Charles Yanofsky tarafından, *E. coli*'de triptofan sentetaz enziminin A alt biriminin trpA geni ile yapılan çalışmalardan elde edilmiştir.

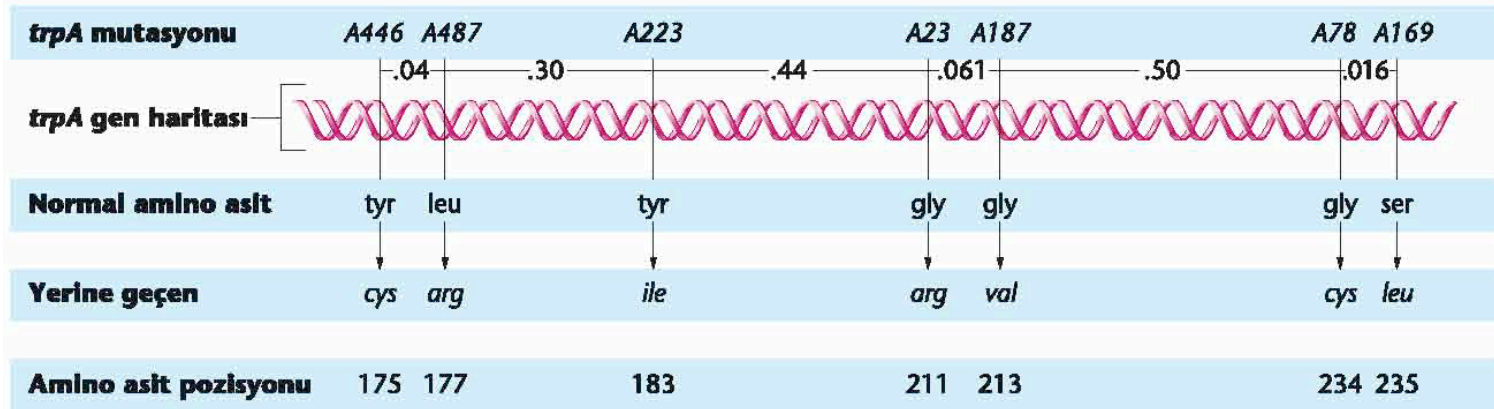
Genin nükleotit dizisi ile aminoasit dizisi arasındaki bağlantı

- Yanofsky, enzim aktivitesini kaybetmiş birçok mutant elde etmiştir.
- Yanofsky bu mutasyonları haritalamış ve gen içinde birbirlerine göre buldukları konumları belirlemiştir.
- Daha sonra, mutant proteinlerin her birinde değişen amino asitleri saptamıştır.

Genin nükleotit dizisi ile aminoasit dizisi arasındaki bağlantı

- Mutasyon haritaları ve oluşan polipeptitteki amino asitler karşılaştırıldığında, aralarında doğrusal ilişki olduğu açıkça görülmüştür.
- trpA genindeki her bir mutasyonun pozisyonu, triptofan sentetazın A polipeptidindeki amino asit değişikliğinin pozisyonu ile bağlantılı bulunmuştur.

Genin nükleotit dizisi ile aminoasit dizisi arasındaki bağlantı

Protein yapısı biyolojik çeşitliliğin temelidir

- Translasyonda amino asit zincirinin ribozomdan çıktığı andaki şekli polipeptit olarak adlandırılır.
- Translasyon sonucu ribozomdan salınan polipeptit katlanarak daha yüksek bir yapı düzeyine ulaşır.

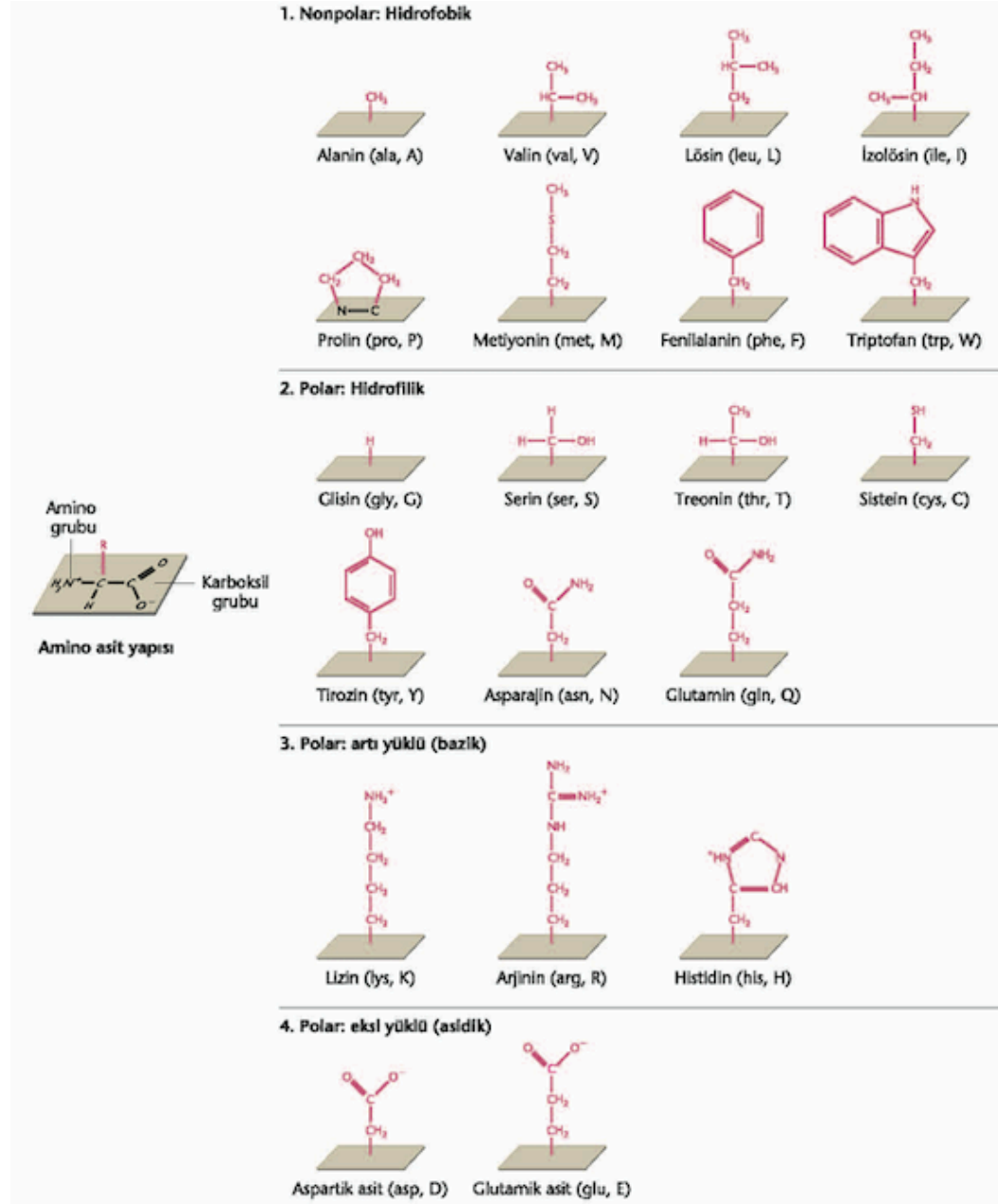

Protein yapısı biyolojik çeşitliliğin temelidir

- Bu durumdaki polipeptit üç boyutlu yapısını kazanmış olur.
- Birçok durumda, böyle bir yapı birden fazla polipeptit zincirinin bir araya gelmesiyle oluşur.
- Aldığı son konformasyonda molekül tamamen işlevseldir ve artık protein olarak adlandırılması uygun olur.
- Molekülün işlev kazanabilmesi için üç boyutlu yapısını alması gerekir.

Aminoasitler

- Aminoasitlerin hepsinde;
  - Merkezdeki karbon atomuna kovalent olarak bağlanmış bir karboksil grubu,
  - Bir amino grubu ve
  - Bir de yan grup (R grubu) bulunur.
- Her aminoasitin özgün kimyasal özelliğini, sahip oldukları yan grupları sağlamaktadır.

Yan gruplarına göre aminoasitler

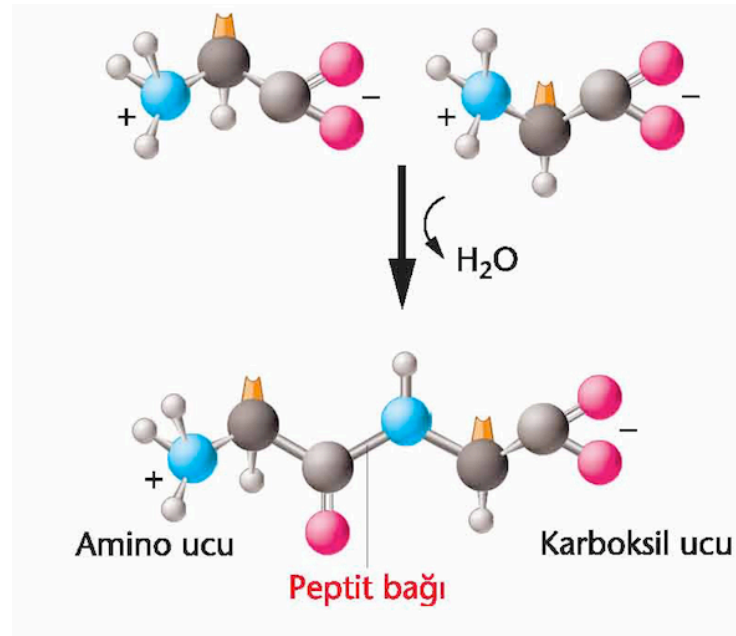
- Non-polar (hidrofobik)
- Polar (hidrofilik)
- Eksi yüklü
- Artı yüklü

Translasyon sonrası modifikasyon

- Polipeptit zincirleri sentezlendikten sonra çoğunlukla değişikliğe uğrar.
- Translasyondan sonra gerçekleşen bu ek işlem, translasyon sonrası modifikasyon (posttranslasyonel modifikasyon) olarak tanımlanır.

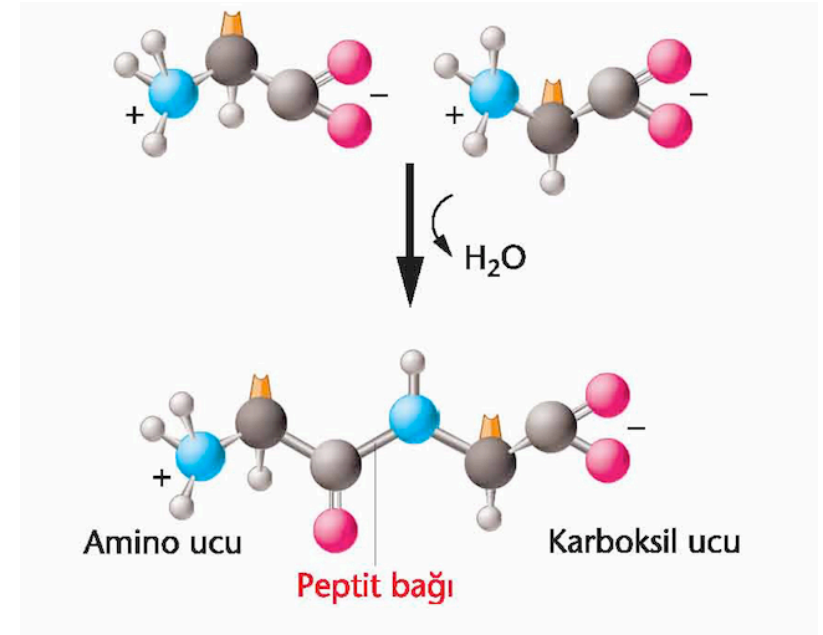
Aminoasitler birbirlerine nasıl bağlanır?

- Bir dehidrasyon (kondensasyon) reaksiyonu ile, bir amino asitin amino grubu ile diğer aminoasidin karboksil grubu reaksiyona girer ve bir molekül H₂O açığa çıkar.

Aminoasitler birbirlerine nasıl bağlanır?

- Sonuçta, peptit bağı olarak bilinen kovalent bağ meydana gelir.
- Birbirine bağlı iki amino asit bir dipeptit, üç amino asit bir tripeptit oluşturur ve zincir bu şekilde uzar.

Proteinlerin yapısı

- Proteinler için dört yapı düzeyi tanımlanmıştır:
  - Primer (birincil)
  - Sekonder (ikincil)
  - Tersiyer (üçüncül)
  - Kuaterner (dördüncül) yapı

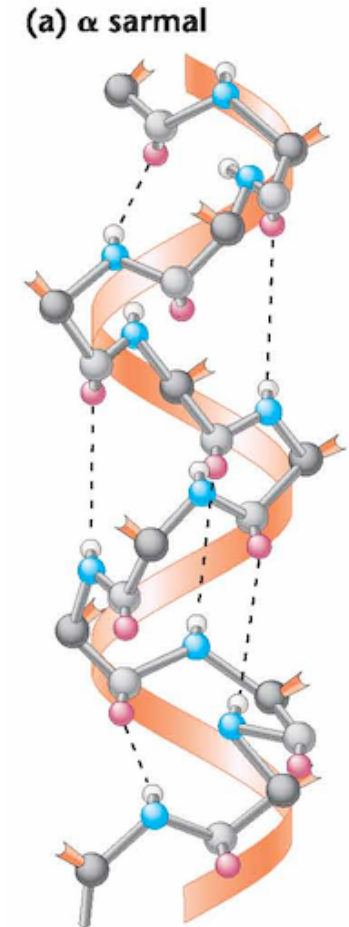

Proteinlerin yapısı

- Polipeptitlerin doğrusal iskeletini oluşturan amino asit dizisi, onun primer yapısıdır.
- Bu dizilimi, mRNA aracılığı ile DNA'daki deoksiribonükleotitlerin dizisi belirler.

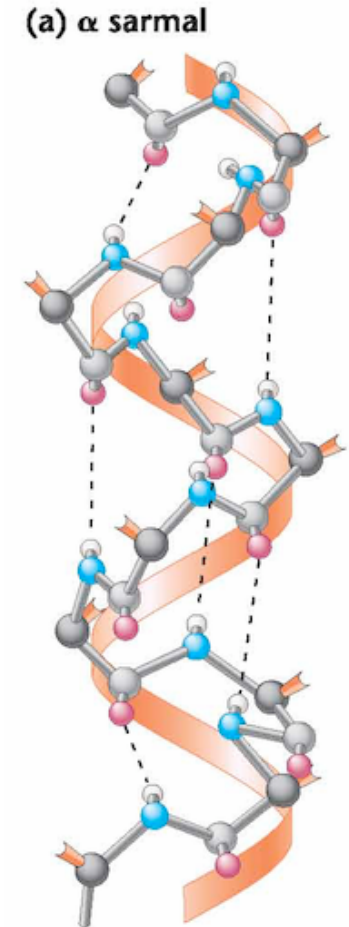
Proteinlerin yapısı

- Sekonder yapıda, polipeptit zincirinde birbirine komşu olan amino asitlerin oluşturduğu bir konfigürasyon bulunur.
- Pauling ve Robert Corey, teorik hesaplamalara dayanarak, α sarmal (α heliks) yapıyı, sekonder yapıya örnek olarak önermişlerdir.

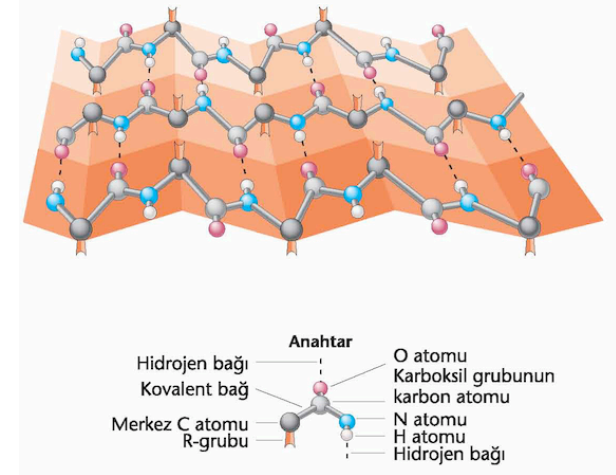
Proteinlerin yapısı

- α sarmal modeli yapı olarak çubuğa benzemektedir ve teorik olarak en dayanıklı konumdadır.
- Sarmal, amino asitlerin H bağları ile birbirine tutunarak oluşturduğu kararlı spiral şeklindeki zincirden oluşur.

Proteinlerin yapısı

- Pauling ve Corey, ikinci tip sekonder yapıya örnek olarak β pileli tabaka (β pleated sheet) yapısını önermişlerdir.
- Bu modelde, bir polipeptit zinciri kendi üstüne tekrar katlanır ya da birkaç zincir yan yana paralel ya da anti-paralel şekilde uzanır.
- Yapıyı bitişik zincirlerin atomlar arasında kurulan H bağları dayanıklı kılar.

(b) β -pileli tabaka

Proteinlerin yapısı

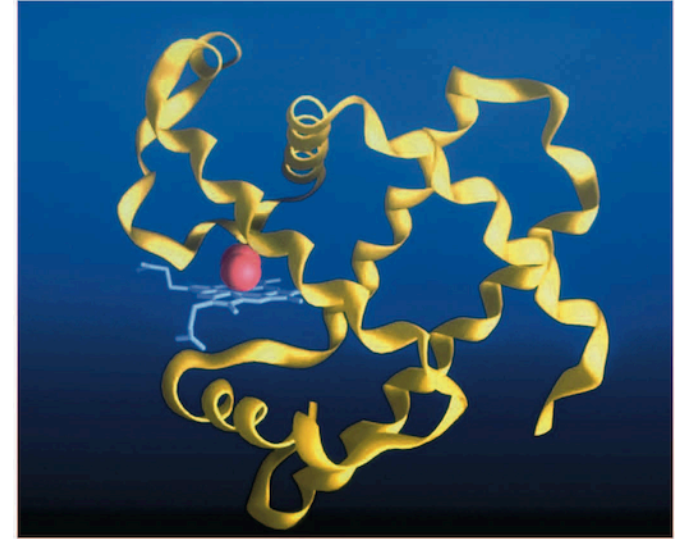
- Sekonder yapı polipeptitin bazı kısımlarındaki amino asitlerin düzenini tanımlarken, proteinin tersiyer yapısı zincirin uzaydaki üç-boyutlu konformasyonunu ifade eder.
- Her polipeptit, çok özgül bir biçimde kendi üzerine bükülür, dönüşler yapar ve halkalar oluşturur.

Proteinlerin yapısı

- Proteini dayanıklı kılan ve konformasyonunu oluşturan bu yapı düzeyinin üç yönü çok önemlidir:
  - 1. Birbirine yakın sistein amino asitleri arasında kovalent bağlar kurularak özgün bir amino asit olan sistin oluşur.
  - 2. Polar hidrofilik R gruplarının neredeyse tümü, protein yüzeyinde yer alır ve su ile ilişki kurar.
  - 3. Non-polar hidrofobik R grupları protein molekülünün içinde yer alır ve birbirleri ile etkileşime girerek sudan kaçarlar.

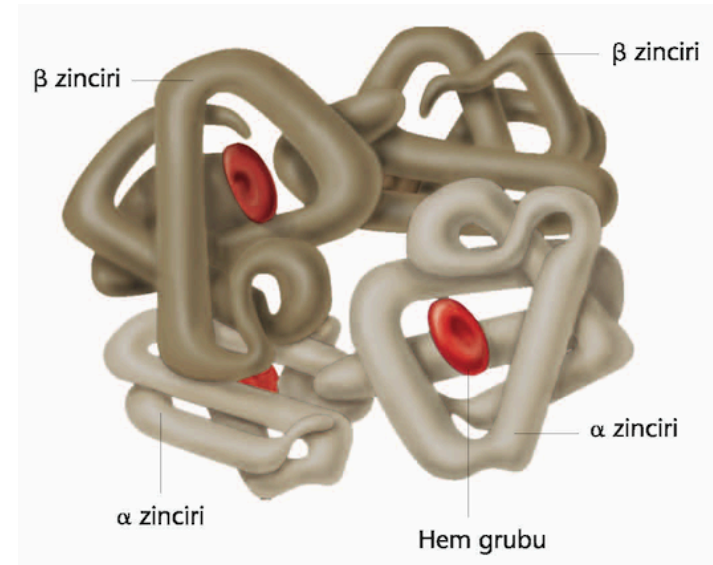
Miyoglobinde tersiyer yapı

- Yandaki şekilde, solunum pigmenti olan miyoglobinin üç boyutlu tersiyer yapısı gösterilmiştir.
- Bu yapı düzeyi son derece önemlidir, çünkü bir proteinin özgül işlevi, doğrudan üç boyutlu konformasyonuna bağlıdır.

Hemoglobinde dördüncül yapı

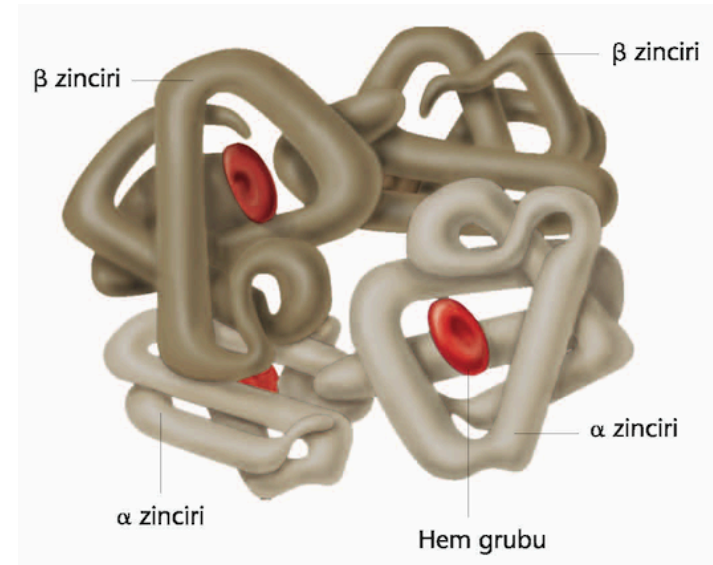
- Proteinlerin kuaterner düzeydeki organizasyonu birden fazla polipeptit zinciri içeren proteinler için söz konusudur ve zincirlerin birbirine göre aldıkları konformasyonunu gösterir.
- Bu tip proteine oligomerik protein denir.

Hemoglobinde dördüncül yapı

- Oligomerik bir protein olan hemoglobin dört polipeptit zinciri içerir (iki α ve iki β zinciri) ve yapısı çok ayrıntılı olarak çalışılmıştır.
- DNA ve RNA polimeraz dahil, enzimlerin çoğu dördüncül (kuaterner) yapıdadır.

Translasyon sonrası modifikasyon

- Polipeptit zincirleri RNA transkriptleri gibi sentezlendikten sonra genellikle değişikliğe uğrar.
- Translasyondan sonra gerçekleşen bu işlem, translasyon sonrası modifikasyon (post-translasyonel modifikasyon) olarak tanımlanır.

Post-translasyonel değişimler

- N-ucundaki amino asit uzaklaştırılır ya da değişime uğrar.
- Örn; bakteriyel polipeptidlerde bulunan formül grubu enzimatik olarak uzaklaştırılır.
- Bazen bir amino asit tek başına değişime uğrayabilir.
- Örn; tirozin gibi bazı amino asitlerin hidroksil gruplarına fosfatlar takılabilir.

Post-translasyonel değişimler

- Bazen karbohidrat yan zincirleri takılabilir.
- Proteinlere kovalent bağlarla karbohidrat grubu takılarak glikoproteinler oluşturulur.
- Polipeptit zincirlerinde kırpılma yapılabilir.
- Örn; insülin, translasyondan sonra enzimatik olarak kesilerek 51 amino asitten oluşan son şeklini alır.

Post-translasyonel değişimler

- Sinyal dizileri proteinden uzaklaştırılır.
- Örn; hücre dışına salınacak olan proteinlerin N-ucunda, bunların ER lümenine taşınacağına işaret eden özel diziler bulunur.

Sinyal dizi-Protein hedeflemesi

- Bazı proteinlerin N-ucunda, proteinin hücrede işlev göreceği yere yönlendirilmesinde rol oynayan 30 amino asitlik bir dizi bulunur.
- Bu diziye sinyal dizi denir.
- Sinyal dizi proteinin hücrenin neresinde işlev göreceğini saptar.
- Bu işleme protein hedeflemesi denir.

Post-translasyonel değişimler

- Polipeptid zincirleri çoğu kez metallerle kompleks yapmış durumda bulunur.
- Örn; hemoglobin.

şaperonlar

- Protein katlanmasında rol alır.
- şaperon proteinler diğer proteinlerin katlanmasına yardımcı olur.
- şaperonlar katıldıkları reaksiyondan değişmeden çıkar.
- İlk kez *Drosophila*'da bulunmuşlardır.
- Isı –şoku (heat-shock) proteinleri olarak da adlandırılırlar.

Protein katlanması önemlidir

- Bunun nedeni sadece hatalı katlanan proteinlerin işlevlerini yitirmesi değil, aynı zamanda bu proteinlerin tehlikeli de olabilmesidir.
- İnsanlarda Alzheimer hastalığı, deli dana hastalığı ve Creutzfeldt-Jacob hastalığı yanlış katlanmış nöral proteinlerden kaynaklanır.

Proteinlerde yapı-işlev ilişkisi

- Proteinler hücrede en çok bulunan makromolekülerdir.
- Genlerin son ürünüdür.
- Çok çeşitli işlevleri vardır.

Proteinlerin işlevleri

- Hemoglobin ve miyoglobin oksijeni bağlarlar.
- Kollajen ve keratin organizmaların derisinde, bağ dokusunda ve sağlarında bulunan yapısal proteinlerdir.
- Aktin ve miyozin kas dokusunda bulunan kasılma proteinlerdir.

Proteinlerin işlevleri

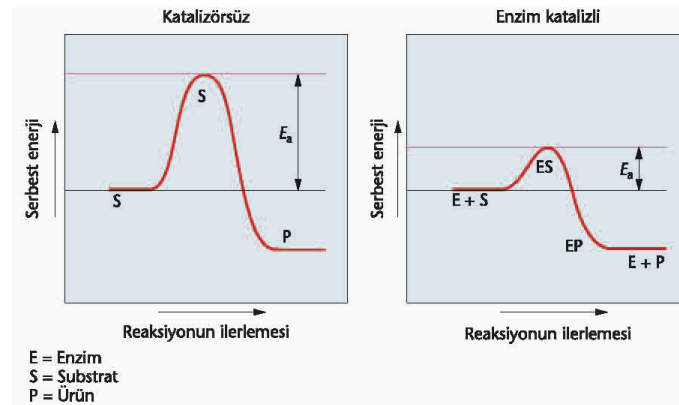
- İmmüoglobülinler omurgalıların bağışıklık sisteminde işlev görür.
- Transport proteinler molekülerin zardan taşınmasını sağlar.
- Hormonlar ve reseptörler çeşitli kimyasal aktiviteleri kontrol eder.
- Histonlar, ökaryotik organizmalarda DNA'ya bağlanır.

Enzimler

- Hücrelerdeki kimyasal reaksiyonları hızlandırır.
- Enzimler kimyasal reaksiyonun dengeye gidişini hızlandırır, ancak kimyasal dengeye ulaşacağı son noktayı etkilemez.
- Katalitik özelliklere sahip moleküllerdir.

Aktivasyon enerjisi

- Biyolojik kataliz olayında reaksiyonun aktivasyon enerjisi düşürülür.
- Aktivasyon enerjisi molekülerin birbiri ile reaksiyona girmeden önce ulaşmaları gereken kinetik enerjidir.
- Aktivasyon enerjisi sıcaklık artırılarak aşılabılır.

Katabolik-anabolik tepkimeler

- Katabolizmada büyük moleküler daha küçük moleküllere yıkılır ve enerji açığa çıkar.
- Anabolizma metabolizmanın sentez fazıdır.

Proteinler bir ya da daha fazla işlevsel bölge (domain) içerir

- Domainler, 50-300 amino asitlik protein bölgeleridir (domain).
- Bu bölgeler;
  - Molekülün geri kalan kısmından bağımsız olarak katlanan
  - Kararlı
  - Özgül konformasyona sahip modüllerdir.

Domainlerin önemi

- Proteinlerin üçüncül yapılarında yer alır.
- Her bir modüler birim α -helix ve β pileli yapı gibi ikincil yapıların karışımını içerebilir.
- Bir domainin aldığı özel konformasyon proteine belli bir işlev kazandırabilir.

Ekzon karılması (shuffling) ve protein bölgelerinin kökeni

- 1977 de Walter Gilbert, protein domainlerinin genetik kökenini açıklayan ilginç bir öneride bulunmuştur.
- Gilbert'e göre yüksek organizmaların amino asit şifreleyen gen bölgeleri, kökenleri atasal genlerde bulunan, evrim sürecinde rekombinasyonla bir araya toplamış ekzon koleksiyonlarından oluşmuştur.

Ekzon karılması (shuffling) ve protein bölgelerinin kökeni

- Gilbert, bu olayı, ekzon karılması terimi ile tanımlayarak ekzonların her birinin tek bir protein domaini kodlayan modüller olduğunu ileri sürmüştür.
- Gilbert'in önerisine göre, evrim süreci içinde birçok ekzon karışarak ya da birleşerek ökaryotlardaki özgün genleri oluşturmuştur.

Çeşitli gözlemler bu öneriyi desteklemektedir

- Birincisi, ekzonların çoğu 150 baz çiftlik oldukça küçük birimlerdir ve yaklaşık 50 amino asit şifreler.
- İkincisi, ekzonların karılmasına yol açan rekombinasyon olaylarının, genlerin intron adı verilen bölgelerinde yer alması beklenir.

Gilbert'in ekzon modülü hipotezini destekleyen kanıtlar

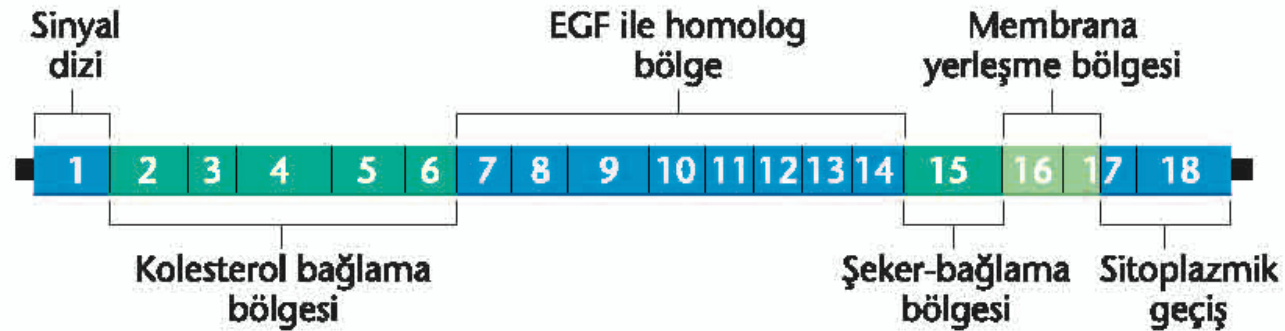
- Örneğin; insan LDL (düşük yoğunluklu lipoprotein) membran reseptörünü kodlayan gen klonlanmış ve dizisi saptanmıştır.
- LDL reseptör proteini, plazma kolesterolünün hücreye alınmasından sorumludur.

LDL reseptör proteini

- Endositoza aracılık eder.
- Çok sayıda işlevsel domainlerin bulunması beklenir.
- Bunların içinde, bu proteinin özel olarak LDL substratını bağlayabilmesini ve zardan geçerken değişik düzeylerde diğer proteinlerle ilişki kurabilmesini sağlayan bölgeler bulunur.
- Translasyon sonrası karbohidrat bağlayan bir domain de bulunmalıdır.

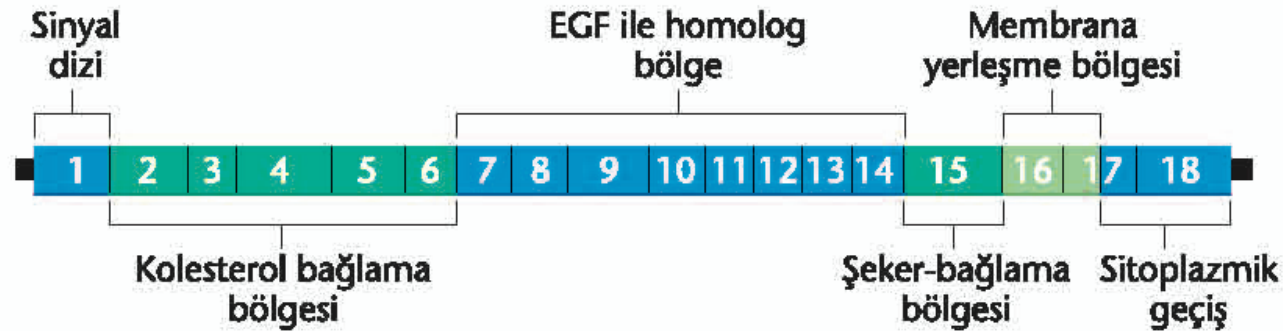
Ekzonlar domainlerle bağlantılıdır

- Ekzonlar, proteinin fonksiyonel domainleri ile bağlantılıdır.
- Evrim sırasında diğer genlerden bir araya getirilmiş gibi görünmektedir.

Ekzonlar domainlerle bağlantılıdır

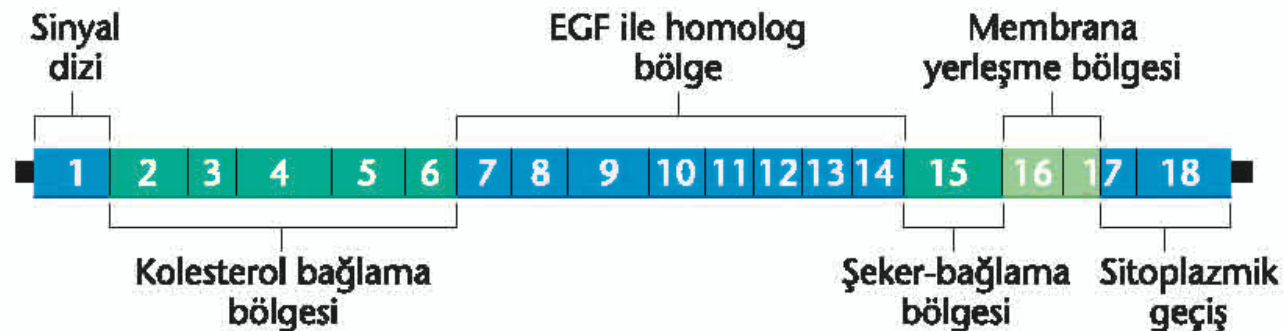
- Birinci ekzon, LDL reseptörü zar yapısında yer almadan önce proteinden uzaklaştırılan bir sinyal diziyi kodlanmaktadır.
- Ondan sonraki beş ekzon, kolesterol bağlanma bölgesini şifreler.

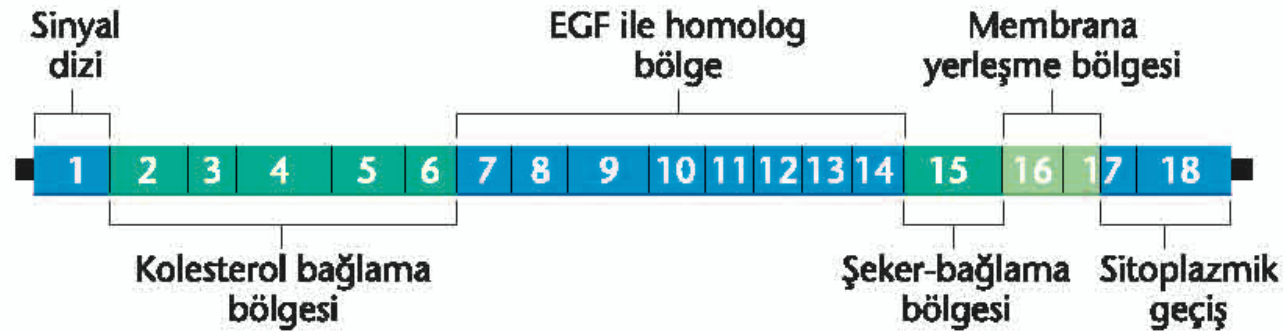
Ekzonlar domainlerle bağlantılıdır

- Bir sonraki bölge 400 aminoasit içerir ve fare peptit hormonu EGF ile şaşırtıcı benzerlik gösterir.
- Bu bölge 8 ekzon tarafından kodlanır.
- On beşinci ekzon, translasyondan sonra karbonhidrat eklenen bölgeyi belirler.

Ekzonlar domainlerle bağlantılıdır

- Geriye kalan iki ekzon, proteinin zarda yer alan bölgelerini şifreler.
- Bu bölgeler, reseptörün hücre yüzeyindeki örtülü kesecik yapılarına bağlar.

Evrim sahnesinde intronlar ilk ne zaman görüldü?

- 1978'de W. Ford Doolittle, bu ara dizilerin, modern zaman ökaryotlarının en ilkel atalarının genomunun parçaları olduğunu önermiştir.

Evrim sahnesinde intronlar ilk ne zaman görüldü?

- Bu “intron-erken” fikrini desteklemek üzere Gilbert;
  - Birbirlerine evrimsel bakımdan çok uzak olan ökaryotların (insan,tavuk ve mısır vb) genlerinin içinde özdeş konumlarda bulunan intronların DNA dizilerinde benzerlikleri varsa,
  - Bunların ilkel atasal genomlarda da yer alması gerektiğini önermiştir.

Prokaryotlarda neden intronlar bulunmaz?

- Gilbert, evrimin bir noktasında intronların bulunduğunu, ancak bu ilkel organizmaların genomlarının evrimleşme sürecinde kaybolduğunu savunmuştur.

İntronların kayboluş nedeni

- Kromozomların enerji harcamasını en düşük düzeye indirecek biçimde düzenlenmesi yönündeki güçlü seçim baskısından kaynaklanmıştır.
- Bu durum replikasyonu ve gen ifadesini destekler biçimdedir.
- Ayrıca yapılan bu düzenlemeler daha hatasız mRNA üretimini sağlamıştır.

TEŞEKKÜR

Bu sunumun hazırlanmasındaki katkılarından dolayı aŐağıda isimleri verilen öğrencilerime teşekkür ederim.

DEMŐA AKKUZU

HALE YEŐİM KORAY

HALİME PARLADI

KADİR AÇAR